

VÁLOGATTA
ÉS A JEGYZETEKET ÍRTA
KOMORÓCZY GÉZA

FORDÍTOTTA
RÁKOS SÁNDOR

GILGAMES
—
AGYAGTÁBLÁK
ÜZENETE

ÉKÍRÁSOS AKKÁD VERSEK

EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1974

HARMADIK KIADÁS

A KIADÁSÉRT FELEL
AZ EURÓPA KÖNYVKIADÓ IGAZGATÓJA
FELELŐS SZERKESZTŐ: KATONA TAMÁS
A SZÖVEGET AZ EREDETIVEL
EGYBEVETETTE: KOMORÓCZY GÉZA
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: LOVÁSZ GYÖRGY
MŰSZAKI VEZETŐ: SIKLÓS BÉLA
KÉSZÜLT: 14 000 PÉLDÁNYBAN,
17,6 (A/5) ÍV TERJEDELEMBEN
EU-C-7374
ISBN 963 07 0178 2
73.0923 - KOSSUTH NYOMDA, BUDAPEST
FELELŐS VEZETŐ: MONORI ISTVÁN VEZÉRIGAZGATÓ

A FORDÍTÓ ELŐSZAVA

GILGAMES

Elő-Ázsia ókora: ez a térben és időben távol eső világ, el-süllyedt birodalmaival, az ismeretlenségből hosszabb-rövidebb időre fölbukkant s az ismeretlenbe újra visszahullott népeivel, ijesztően nagyszerű és titokzatos emlékműveivel, szárnyas orosz-lánokkal és szárnyas isten-emberekkel díszített romfalaival, őstörvényeket és őseposzokat őrző ékírásos agyagtábláival gyerekkorom óta élénken foglalkoztatta képzeletemet. Megnéztem minden reprodukciót, elolvastam minden írást, ami erről a tárgyról kezem ügyébe került – édeskevés volt ez, hiszen nálunk a szakemberek egymásnak dolgozó kis körén kívül alig ismeri valaki európai műveltségünk bölcsőhelyének történelmi és irodalmi emlékeit.

Kevés tárgyi tudás, annál több egzotikumot sejtő borzongás, ősi-távoli misztériumok és rítusok, tömeg-vonulások és tömeg-őrületek rejtelseinek vizuális elképzelése – körülbelül ennyire vittem az asszír-babilóni hajdankort kutató műkedvelő régészkedésemben. Titokzatosnak, érthetetlenül idegennek éreztem a földbe temetett évezredek üzenetét.

A tavalyelőtti nyár egyik délutánján meglátogattam a budai hegyvidéken lakó régész barátomat. Sokáig elbeszélgettünk, a délután estébe, az este éjszakába fordult. A házigazda ott fogott magánál; dolgozószobájában, zsúfolt könyvespolcai alatt vetették meg ágyamat. Erdei neszek szűrődtek át a félig zárt redőnyön, a telehold tejfehér fénybe vonta a bútorokat, messziről kutyaugatás szaggatta föl az éjszaka csöndjét – sehogy sem tudtam elaludni. Fölkattantottam a villanyt, s találmra leemeltem a hoz-

zám legközelebb eső könyvet. Német szakkönyv volt; asszír-babilóni vallásos szövegek gyűjteménye. Mohón olvasni kezdtem, s a különös, ismeretlen környezetben egyszerre nagyon is közéről, nagyon is rokoni hangon szólottak hozzám a mindaddig csak hírből ismert zsoltárok és himnuszok: négy-öt ezer éve halott főpapok, királyok, gazdag és szegény emberek, betegek, földönfutók szívéből fakadt sóhajok és könyörgések.

Hajnalodott, majd fényes nappal lett, s én még mindig olvas-tam – nem bírtam letenni a könyvet, amíg föl nem ittam utolsó mondatát is. S alighogy befejeztem az olvasást, máris fordítani kezdtem a gyűjtemény leginkább aktuális, leghozzámszólóbb darabjait, amelyek olyan örökérvényűen, olyan modernül, hangban, kifejező erőben annyira meg-nem-kopottan zengenek elő a régmúlt idők ködéből, hogy akár mai költő is írhatta volna egyiküket-másikat.

Azóta meglehetősen jártasságra tettem szert az akkád irodalomban, s az ősi eposzokból, zsoltárokból, himnuszokból, varázsmondásokból mintegy öt-hatezer sort ültettem át nyelvünkre. Csak aki foglalkozott már hasonlóval, ismerheti az ilyenfajta munka nehézségeit: évezredek alatt mumifikálódott fogalmakat, szavakat, fordulatokat kell – mintegy vérátömlesztéssel – föltámasztani, hogy megéledve, egyszerre újak és régiek is legyenek; a lélek szerinti hűség megközelítése kedvéért szinte soronként el kell dobni a kész nyelvi, formai, verselési megoldásokat, és másokat kell találni helyettük: vagyis nem egyszerű fordításról, hanem átköltésről, újratemtésről van szó.

Azt kérdezhetné valaki: értelmes, hasznos, időszerű-e az Eufratesz és Tigris menti, réges-régen kihalt ősnépek műveltségével, irodalmával való ilyen elmélyült foglalkozás: van-e tanulsága, jelentősége annak, ha egy költő mai szellemi életünk talajába ülteti e csodálatos épségben maradt magvakat, s talán a saját kertjébe is juttat belőlük? A kérdésre újabb kérdésekkel válaszolnék. Az európai ősköltészet, a nemzeti eposzok, hősköltemények fontosságáról mindannyian tudunk – de vajon tudjuk-e azt is, hogy ezek mellett és előtt, tesvérekként és példaképekként, az asszír-babilóni költészet remekművei állanak? Hogy az *Illász*t és *Odüsszeiát* megelőzte a *Gilgames*, az emberiség minden valószínűség szerint legelső nemzeti eposza? És hogy nemcsak az epika,

hanem a líra azóta ezerféle változatban ismétlődő őshelyzeteit, ősbonyodalmait, ős-életézcseit is az ékirásos jelek megőrizte, feledésbe merült akkád műalkotásokban kell keresnünk? Hogy gondolatainkat ennek a régen kihalt népnek a gondolkodói, érzésein-
ket e nép költői fejezték ki először? S hogy épp ezért néhány évezreddel hátrább kell tolnunk azokat a határokat, amelyeken belül példákat, párhuzamokat szoktunk keresni mai életünk jelenségeire? Művelődéstörténeti, művészeti, irodalmi érdeklődésünket erre a területre is ki kell terjesztenünk!

Néhány szót még fordítói műhelyem gondjairól.

Említettem, hogy nálunk az akkád irodalom legnagyobb része mindmáig rejtve maradt az olvasók előtt. A meglevő fordítások vagy nyelvészeti igényűek, vagy költői alkotások ugyan, de annyira szabadon bánnak az anyaggal, hogy még hozzávetőleges sor szerinti összehasonlításra sem alkalmasak. És ami a legfontosabb: összevéve is csak igen kis részét tolmácsolják a sumer-akkád nyelvű irodalmi emlékeknek.

Ezért vállalkoztam rá, hogy (részben) közvetítő szövegekből lefordítom az asszír-babilóni irodalom minden jelentős művét. Költészetük nem egyforma régiségű: több évezrednyi időt fog át saját körén belül. A keletkezés időpontja a formán is, a nyelven is tükröződik, mindenképpen rcányomja bélyegét a szövegekre. Különbözőségüket a fordításoknak is éreztetniük kell! S ha tudjuk, hogy e halott nyelv hangsúlytörvényeinek sajátos nehézségei miatt ma még – egyetlen sarkalatos tény, a sormetszet létezését és helyét kivéve – jóformán semmilyen biztos adatunk sincs e versek formai sajátosságairól: beláthatjuk, szinte sehol másutt nincs akkora tere a műfordító alkotó lendületének, kezdeményező bátorságának, mint éppen az akkád költészet s különösképp az eposzok megszólaltatása közben.

A *Gilgames-eposz ősbabilóni* tábláinak rövid, szaggatott versszólamai leginkább népdalaink, népballadánk hangjára emlékeztetnek. Én is a népköltészet hangját választottam megidézésükre. Az *újasszír* táblák egy sokkal későbbi, hierarchikus társadalom termékei. Ez a kor régen elvesztette már a korai évezredek hajnali üdeségét, hajlékonyságát; merevítő rendszerezésre, az örökölt szellemi javak begyűjtésére hajlamos immár. Költészete – a hagyományok körütekintő felhasználása, a tudatos szerkesztés,

a megsejthetően nagyobb formai kötöttség és még sok egyéb más bizonyítja – a modern értelemben vett műköltészettel rokon. Hosszú, hosszúságukban sormetszettel tagolt, s megítélésem szerint az óbabilóniaknál jóval szabályosabb sorok jellemzik.

A *Teremtés* megint másfajta feladatokat ró a fordítóra. Szabálytalanabb, rendetlenebbül lüktető, néhol már-már a szabadvers, a ritmikus próza határát súroló – én legalább ilyennek érzem, s híven igyekeztem visszatükröztetni ezeket a sajátosságait! Harci jelenetek fordításakor itt is, másutt is igen sokat merítettem a harcias kifejezésekben olyan gazdag és változatos régi magyar nyelvből.

A kiséposzok mindegyike más-más fordítói elv, munkamódszer, hangvétel kipróbálására adott alkalmat. A könnyed, szinte anekdotázó stílustól (*Nergál és Ereskigál*) a hol komor, hol játékos, de mindenképpen komplikált műköltészeti törekvésekig (*Etana*), a naiv eposz (*Adapa*) és a népballada (*Az isteni viharhadár, Zú, elrabolja Enlil sorstábláit*) hangjától a sajátosan akkád-formátumú ós-eposzok (*Istár pokolra száll*) egy-tömbből-faragott, döbbenetes monumentalitásáig, hangsúlyos és időmértékes verselés különböző változatain át ível az út, amelyet a költemények érzésem szerint hű tolmácsolása kedvéért jártam végig!

(1960)

A SUMER-AKKÁD KÖLTÉSZET MAGYARUL

A sumer-akkád irodalom sajátos módon *kétszer* került a világ-irodalom áramába.

Először évezredekkel ezelőtt, a világirodalom forrásvidékén, a zsidó és görög irodalommal való kölcsönhatása folytán.

Másodszor a XIX. század második felétől napjainkig.

A folyton gyarapodó és kiegészülő leletek alapján – miután a tudomány megfejtette a sumerok ékírását – egyre pontosabb filológiai közlemények jelennek meg, a tudósok szövegmagyarázatait irodalmi igényű fordítások követik, s ezek révén tágul mind a világirodalom, mind a nemzeti irodalmak köre, évezredek „fehér foltját” ölelve magába.

S ez a napjainkra beérett törekvés talán nemcsak egy ismeretlen múlt idő birtokbavételére hosszabbítja meg a világirodalom kö-

rének sugarát, hanem az elképzelhető hatások láncreakció-törvénye szerint a jövő felé is. Annnyival inkább, mert szerencsésen egybeesik a XX. század művészetének-irodalmának az archaikusig, a primitívig visszanyúló, időben és térben a legtávolabbt is összefogó törekvéssel.

Szinte minden számottevő nemzeti irodalomban történt már kísérlet, legalábbis a Gilgames-eposz korszerű tolmácsolására.

Nálunk Zempléni Árpád, Ignotus, Szabó Lőrinc úttörése után Weöres Sándor fordított először a sumer-akkád költészet remekeiből. Gilgamese zseniális tolmácsolása az eposznak. Teljesnek azonban nem mondható: az eredeti 12 táblából (énekből) Weöres mindössze négyet ültetett át nyelvünkre. (Egyébként mindannyian – főként német és francia – közvetítő nyelvből fordítottak.)

Én magam előbb Ungnad és Gressmann német szövegei, majd Komoróczy Géza assziriológus nyersfordításai alapján dolgoztam, azzal a célkitűzéssel, hogy lefordítom a sumer-akkád irodalom minden jelentős alkotását.

Célom megvalósítását két körülmény segítette.

Az egyik: fordítói vállalkozásom egybeesett költői törekvéseimmel, kiegészítette költői életművemet, ugyanakkor költészetem egyéni sajátosságaiból, eredményeiből igen sokat hasznosíthattam fordítás közben.

A másik: a fordítás speciális jellegéhez illő munkastílust teremtettem.

Komoróczyval ugyanis az évek folyamán sikerült olyan módszert kialakítanom, amely sok időt és fáradságot igénylő, de végül is célra vezető mozzanatok (mint: szigorú és ismételt összevetés az eredeti szövegekkel, jelentésbeli, formai, hangulati, hangzásbeli egyeztetés és még sok minden egyéb) latbavetése után – félve írom ezt le – már-már megközelítette az eredetiből-fordítás megbízhatóságát. Filológus-munkatársam természetesen a szó szerinti hűséget tartotta mindennél inkább szem előtt – én ezenkívül azt is, hogy lehetőleg az eredetivel egyenrangú *mű* szülessen, hogy a fordítás ne csak híven tájékoztasson, de a fogalmi egyezésen túl is azonosuljon az eredetivel.

Annak az összefüggő folyamatnak, ahogy a sumer-akkád irodalom *újra* a világirodalom részévé válik, egy-egy mozzanata ez ősi irodalom bármelyik jelenkori fordításának története.

Ebből a szempontból talán nem érdektelen tovább folytatnom

variánsokkal együtt mintegy tízezer verssorra terjedő sumer-akkád fordítói munkám, két fordításkönyvem, az eposzokat egybefogó *Gilgames* (Magyar Helikon, 1960) és a líraiaknak nevezhető alkotásokat bemutató *Agyagtáblák üzenete* (Magyar Helikon, 1963) fordítói elveinek és gyakorlatának ismertetését.

Azt hiszem, egyetértenek velem abban, hogy időben és térben minél távolabb kultúrák költői alkotásainak fordításáról van szó, annál kevésbé állhat meg a fordító egyes verssorok, képek, hasonlatok stb. fordításánál, vagy az eredetivel adekvát versforma keresésénél-megteremtésénél.

A gondolkodás- és szemléletmódot is le kell fordítania – azt elsősorban, mert a többi mind abból következik.

Időben és térben távolodva magunktól, gondolom, a görögökkel, Homérosszal zárul le a határsorompó, amin innen a gondolkodás- és szemléletmódot még nem kell lefordítanunk, mert nagyjából azonos a miénkkel.

A görögöké még igen, a sumer-akkádoké már nem, vagy nem egészen. De semmi esetre sincs olyan reménytelenül idegen azonosulni-tudásunk szempontjából, mint a távol-keleti vagy egyéb egzotikus irodalmak szemléletmódja. Nem is lehet az, hiszen korábbi foka annak a fejlődésnek, amelyből a mi kultúránk is kiteljesedett.

A gondolkodás- és szemléletmód „fordításának” lényege, hogy a mai olvasóban megközelítően hasonló gondolatkapcsolásokat, fogalmi asszociációkat – ezek révén hasonló érzéseket, indulatokat idézzünk föl, mint amilyeneket egykori közönségében fölvehetett a mű.

Ezt a hatást esetenként különböző eszközökkel, de mindenkor a szemléletmódok párhuzamos szem előtt tartásával lehet csak elérni.

Íme, egy példa.

Úgy látszik, a sumer-akkádok elvont írásrendszerének megalkotását az tette lehetővé, hogy kultúrkörünkön belül valószínűleg ők tudtak először elvontan gondolkodni.

Számukra az elvont gondolkodás még nem unalomig megszokott szellemi rutinmunkát, hanem nagyon is friss szenzációt jelentett – éltek is vele, szívesen és gyakran, a költészetben is.

Csak hogy a mi költészetéről alkotott felfogásunk – éppen az elvont gondolkodás mechanizálódása miatt – mindennél többre be-

csúli az érzékletességet, a „puszta elvont ideától” pedig úgy irtózik, mint ördög a tömjénfüsttől.

Mármost mi a tennivaló annak az érdekében, hogy a fordítás megőrizze a szenzáció frissességét ott is – sőt, az elmondottak szerint talán ott elsősorban –, ahol a bennünket elkedvetlenítő száraz okoskodásokba, meddő absztrahálásba csúszik át a vers?

Szerencsére a sumer-akkádok még nem szakadtak el a tárgyi világtól, akkor sem, amikor elvontan gondolkodtak: érzékletesen előttük lebegett annak a tárgyi képe, amiből absztraháltak.

Így a fordítónak az adekvát fordítás érdekében *visszafelé* kell lépnie, s az absztrakciót a tárgyi megjelenítés olyan fokáig visszafejlesztenie, amely szemléleti párhuzamban áll az eredetivel.

A fordítás problematikájának megvilágítása érdekében föl kell még hívnom a figyelmet néhány fontos tényre.

A sumer-akkád irodalom *kultikus rendeltetésű*. Alkotásai – nemcsak a varázsmondások, himnuszok, zsoltárok, de valószínűleg még az eposzok is – a templomi szertartás részei voltak, bizonyos ünnepeken évről évre rendszeresen előadták őket. Ez a körülmény nagymértékben determinálta formájukat, pl. a gyakori ismétléseket, ismételve fokozásokat, állandó formulákat, sztereotip fordulatokat stb. – Ezt föltétlenül vissza kellett adnom, elkerülve az ismétlés unalmát, s ugyanakkor éreztetve azt is, hogy számunkra szokatlan kötöttségeik ellenére is mély emberi tartalmak sütnek ki ezekből a költeményekből.

Elégikus hangvételű, emelkedett dikciójú, szélesen hömpölygő sorok dominálnak. – Olyan formát kellett találnom, amelyik híven visszatükrözi az eredeti e három legfőbb jellemvonását.

A vers-anyag – s maga a Gilgames-eposz – nem egyforma régiségű. Mintegy három évezredet ölel föl a saját körén belül is. Az *ősi* (még az írásbeliséget megelőző) korok *szájbagyományként* őrzött s csak később leírt emlékeitől az *írásbeliség* különböző korszakaiból származó részeket át az újasszír korban létrejött művekig terjed az alkotások skálája.

Nyilvánvaló, hogy a különböző régiségű szövegek magukon hordják keletkezésük idejének jegyeit s e jegyek lényegesen eltérnek egymástól. A Gilgames-eposz körén belül ez az eltérés nagyjából megfelel a *naiv eposz* és a *műeposz* közti különbségnek.

Ez a felismerés azért fontos, mert viszonylag szilárd támasz-

pontokat kínált egy rendkívül bizonytalan területen, s ezzel meghatározta egész sumer-akkád fordítói munkám gyakorlatát.

A történelmiségből adódó kategóriákon kívül ugyanis igen kevés bizonyosság áll a fordító rendelkezésére a művek formai megoldását illetően, lévén, hogy e rég halott nyelvek hangsúlytörvényei ismeretlenek, s így a versek ejtőmódjáról, a hangzással összefüggő formai tulajdonságairól is csak édeskeveset tudunk.

A felsorolt tényeket számba véve, én a következő módszert követtem:

Az ősi (népköltészeti vagy ahhoz legközelebb álló) verseket túlnyomórészt a népköltészet hangján, a *hangsúlyos* verselés lehetőségeinek felhasználásával fordítottam. (Ősi nyolcas *sormetszettel* – mivel a sormetszet az eredetiben is megtalálható, többnyire egyetlen biztos irányjelzőjeként az intuíciójára utalt fordító formakeresésének.)

A későbbi korokból származó versek eltávolodnak a népköltésztől, s fokozatosan eljutnak az újasszír korszak érett, kifinomult, urbánus hangjáig. Mint a képzőművészeti párhuzamok is sugallják – s ebben csak megerősített a Louvre hatalmas asszír anyagának a látása –, ezek a korok egy csodálatosan kivirágzott korai klasszicizmus után fokozatosan egy hierarchikus-barokkos rend formáiba merevedtek, s elfulladásztó gazdagságuk és hanyatlásában is roppant erejük mellett inkább a begyűjtés, a rendszerezés, a skolasztikus zártság, mint a merőben újat-teremtés jellemzi őket. Itt már megfontolt szerkesztéssel, határozott formaépítéssel, a legkisebb részletéig tudatos, sőt „rafinált” alkotásmóddal van dolgunk, olyasfajta megtervezettséggel, ami irodalmi vetületében megfelel a „műköltészet” fogalmának.

E korok költeményeit (s a Gilgames-eposz idetartozó részeit) az elmondottak megfontolásával *időmértékes* (*jambikus*) verseléssel fordítottam, de az időmértékes verselést hangsúlyosba játsztattam át, egyszerre akarva érzékeltetni a páratlan erőt és az elfinomultságot, az archaizmust és a modernséget, a skolasztika kötöttségeit és a költészet szárnyalását. (A Gilgames újasszír részeiben pl. $9+9=18$, vagy $9+7$, $7+9=16$ szótagszámú, s még különféleképpen variált, cezúrával kettéosztott, jambikus, illetve hangsúlyossá átrendezhető sorokkal igyekeztem az eredetit visszaadni.)

Természetesen ezenkívül is igen sok érdekes műhelyprobléma

adódott munka közben, de most csak a legfontosabbakat akartam felsorolni.

Még csak annyit: a sumer-akkád fordítói munkában talán még annyira sincsenek kialakult szabályok, mint bármely más, kevésbé ismert és fordított irodalom tolmácsolása terén.

Évekig lélek-egyedül dolgoztam, elszigetelve, a felfedezés lázában, magam teremtve magamnak fordítói elveket és szabályokat, anélkül, hogy közelebbről ismertem volna a kortársi vagy akár régebbi rokon vállalkozásokat. Sőt, a körülmények úgy hozták, hogy még legközelebbi barátaim, költő- és fordítótársaim is már csak a kész, könyv alakban megjelent fordítást olvashatták, így nem alakulhatott ki alkotó, a mű fejlődésére visszaható vita munka közben.

A kritika pedig, ha egyáltalán tudomásul vette vállalkozásomat, egy-két tiszteletre méltó kivételtől eltekintve általánosságoknál egyebet alig mondott.

(1966)

MÉG EGYSZER A SUMER-AKKÁD KÖLTÉSZET FORDÍTÁSÁRÓL

Sumer-akkád fordításkönyveim harmadik kiadásakor megint szembe kell néznem azokkal a kérdésekkel, amelyek egész munkámat végigkísérték.

Először: mint szükséges rosszával: a „nyersből” fordítás jogának elismerésével vagy el nem ismerésével.

Úgy vagyunk ezzel, mint a bűn fogalmával voltak az egyházatyák: pálcát törhetünk fölötte, de egyelőre – s ki tudja, meddig még – elkerülhetetlennek, sőt mit több: szükségszerűnek kell minősítenünk. Jó néhány tartománya az ókori és a nem-európai költészetnek (s egyik-másik a legfontosabbak közül is) föltérképezetlen maradna enélkül. Hiszen alig több szerencsés véletlennél, ha egy költő egzotikus vagy a sumerhoz hasonló rég-halott nyelveket tanul – kötelezővé tenni semmiképp nem lehet. S ameddig ez így van, talán mégis megnyugtató inkább, mint szégyellnivaló, hogy – már-már a lehetetlen megkísértéseként – az egész holt és élő világirodalom az olvasó könyvespolcaira költözik lassanként,

majdnem mindig egyenrangú fordításokban, még ha néha az imént jelzett „nyersfordítási rossz” közbeiktatásával is.

Fordításkönyveim első kiadásának idején meglehetősen szélsőséges nézetek harcoltak egymással, csak-filológiai és csak-versigenlő túlzásokig hevítve a vitát. Megítélésem szerint az utóbbi években helyreállt az egyensúly: az agresszív filológiai igények visszahúzódtak, de minapi jelenlétükkel üdvösen ráncba szedték az eredeti szövegtől elszakadó költői csapongást; ugyanakkor a költészet immár el nem vitatott elsőbbségével rápirít az öncélú filosz-buzgalomra.

Hiszem, hogy költészet és filológia ekként értelmezett – a költészet elsőbbségét föltételező – egymást-ellenőrzésének fénycsóvái még akkor sem találnak sok kivetnivalót fordításaimban, ha az eredetiből-fordítás igényével világítják át azokat.

A második kérdés: mennyire lehet egyáltalán „hű” vagy „hűtlen” egy nyelvünkön újraalkotott archaikus vagy egzotikus vers szövege? Föltéve persze, hogy valóban újra akarjuk teremteni a verset, tehát megközelítően hasonló hatást kívánunk elérni vele anyanyelvünkön, mint amilyet fényévnvi távolságra a mi fogalmaink és asszociációink körétől, egyszer valahol elért már.

Olykor a legpontosabb, szóról szóra hű fordítás vezet célhoz (mert az érzékelteti a látás- és gondolkozásmód szinte áthidalhatatlan különbségeit), néha viszont épp a hűtlenség a legnagyobb hűség. Ilyenkor csak közvetetten, kerülő úton fejezhető ki az eredetiben nagyon is közvetlen, magától értetődő gondolat, érzés, indulat.

Talán nem érdektelen utalnom rá: akkád fordításaim befejezése után megint szembekerültem ezzel a nyugtalan és nyugtalanító – mert folyton más és más választ követelő – kérdéssel. Egy, az asszírokénál térben is, időben is sokkal távolabb eső világ, az óceániai szigetek néhol még kőkorszaki kultúrájának, törzsi költészetének átültetése közben. S ami leginkább meglepett: bár a mindnyájunkban ősen-egy-gyökerű emberi sorson kívül jóformán semmi hasonlóság nem köt bennünket ezekhez a népekhez, költészetüket – talán épp az ellentét erejénél fogva – kevesebb áttétellel, hozzáadással vagy elhagyással lehet újrateremteni egy mai költészet közegében, mint a sumerokét-akkádokét. Ennek persze valószínűleg éppen az az oka, hogy az utóbbiakkal mégiscsak egy töről fakadtunk, ha jóval későbbi hajtásokként is: négy-

ötezer éves előzmények, utalások, összefüggések barlangrendszerében kell eligazodnunk, s ez körülményesebb, mint hagyományoktól szűz, járatlan úton menni előre.

Ezek után, azt hiszem, önként adódik a harmadik kérdés: mekkora volt (és mekkora lehet) a változtatás pontos mértéke?

Az első könyv – a *Gilgames* – anyagával kétségtelenül szabadabban gazdálkodtam, mint a második, az *Agyagtáblák üzenete* szövegeivel. Nemcsak azért, mert kezdetben csakis saját költészetem törvényei szerint szabhattam meg egy ilyenfajta – lényegében előzmények nélküli – fordítás szövegűségének határait. Próbát tettem: most se tudnám másként szóra bírni az eposzokat. (Legfőlebb ma már több lelkiismeret-furdalással és talán kevesebb bátorsággal hajlítanám magamhoz a szöveget.) Ezek a költemények – a *mi* epikus hagyományainkhoz kapcsolódva – meggyőződéseim szerint csakis *így* hitelesek magyarul.

Hozzátehetem: még itt sincs szó semmilyen – a *Gilgames*-eposz különböző nyelvű modern átköltéseiben eléggé gyakori – szabadosságról. Néhány, a jegyzetben is feltüntetett sor-betoldáson kívül – s ezekben is – arra vállalkoztam csupán, hogy bizonyos képeket, ritmusokat, fordulatokat, meghosszabbítva kissé az eredetit, a mai ember szeme, füle, logikája számára továbbfejlesszek. Ez szinte soha nem változtat a fordítás sorról sorra egyezésén – tükörhűségén sem. A tükör mindig igazat mutat – akkor is, ha egy-egy ráncot kiigazít néha a költemények arcán.

Mindez nem vonatkozik az *Agyagtáblák üzenetére* – ennek a kötetnek a versei még ilyen mértékben sem térnek el az eredetitől.

A szöveg második kiadásán javítottam annak idején; a harmadik kiadás változatlan; bár mindig fölbukkanhatnak új lehetőségek, egyelőre így érzem véglegesnek.

(1973)

Rákos Sándor

GILGAMES

ÉKÍRÁSOS AKKÁD EPOSZOK

TEREMTÉS

Az eposz a világmindenség keletkezését és korai történetét mondja el; arról az időről szól, amikor még csak az istenek éltek és harcoltak egymással.

Kezdetben az űskáosz volt csak, mindennek rejtett foglalata. Hímnemű felét Apszunak, nőnemű felét Tiámatnak hívták; mindkét név a vizeket: az édes tengert és a szakadékos tengeri mélységeket jelenti. A világ az űsvízből sarjadt; Apszu Tiámatmal Lahmut és Labamut nemzette, akiknek homályos szerepe Ansar és Kisar rendeltetésével egyezik; az utóbbiak a már két félre: senti és lenti részre osztott világot jelentik – az ég boltozatja választja el őket egymástól. A következő nemzedékben már három részre tagolódik a Mindenség: Anu, Enlil és Ea személyében az égi, a levegőbeli-földi és a vízi szférák testesülnek meg. Ea nemzi végül Mardukot, a bölcsék bölcsét. Az isten-utódok szembeszegülnek őseikkel – ezzel indul az isten-háború, a teomachia. Apszut és Mummüt, az űskáosz egyik felét Ea legyőzi, de Tiámatmal, a női űs-kezdettel, mindennek anyjával nem mer ő se szembeszállani. A harcra Tiámat is készül: szörnyeket teremt, sereget állít belőlük, és a kétarcú Kingura, parancsoló szolgájára, erre az alvilági istenre bízva a teljhatalmat. Amikor az istenek Ea bölcsessége révén tudomást szereznek a megátalkodott készülődésről, bosszas, rémült tanácskozás után Mardukot kérik föl a küzdelem megvívására. Marduk – a teljes batalomért cserébe – vállalja is a feladatot. Minden égi isten köré gyülekezik, mindenik isten neki adja át a hatalmát. Marduk hosszú harc után győz – a megölt Tiámat testéből teremti az ég és a föld-tengerek épületét. A csillagok felrakásával naptárt, időt szab. Végül Kingu testét agyaggal

elegyítvén, az embert is megteremti. A nagy alkotást Babilonnak, az istenek kapujának megteremtésével fejezi be. Marduk dicséretével végződik a költemény.

ELSŐ TÁBLA

Midőn fönn az ég nevetlen
s alant a föld szintazonkép;
Apszu, az űs-kezdő, minden
dolgok teremője-atyja
s Mummu-Tiámat űsanyánk még
vizeikkel egybemosódtak;
nem volt szárazföld se, láp se,
s egyike sem az isteneknek;
név nélkül szunnyadott a sors is,
betöltetlen várt a végzet –
Apszu s Mummu-Tiámat akkor
istenekeket nemzettek s szűltek:
szűlték Lahmut s Lahamut.

Teltek az idők, múltak az idők
s e kettőt még dicsőbben követé
Ansar isten s Kisar istennő.

Nap napra gyűlt, év évre gyűlt,
sokasodtak a napok, gyarapodtak az évek
s egyszer már kettejük fia,
Anu is atyáihoz nőtt föl.
Nemzője, Ansar, saját képére
alkotá őt, gyönyörűséggel.
Anu meg Nudimmudot nemzé,
ki büszkébb volt atyáinál is:
mert okosságban és erőben,

vitézségben párja nem termett!
Hatalmasabb volt nagyapjánál,
hatalmasabb volt Ansarnál is;
akkora hős, olyan erős,
mint Nudimmud, egy sem akadt –
nőtt noha még testvére számos!

Ezek az isten-gyermekek
egy-csapatba egyesültek;
csúfolták Tiámatot, kinevették,
s amint té- s tovarohangáltak,
csúfolkodva elrontották a kedvét:
addig-meddig, hogy ereje megtört,
trónja megingott...

Dúlt-fúlt Apszu, búsult Apszu;
Tiámat szíve megvonaglott;
Mummu dühhel en-csípőjére ütött;
rossz kezdet rosszabb folytatást szűlt:
viszály készült az istenek között...

Apszu, a nagy istenek őse,
ekként szólott Mummuhoz akkor:
„Szívem öröme, Mummu, követem te!
Készülődj útra, megyünk Tiámához!”

Jó szaporán útnak eredtek
s érkező Tiámat elébe,
térdet és főt hajtottak s azonnyomban
az isten-gyermekek
ügyére fordították a beszédet.

Szóra nyitva száját, imígyen
szólott Apszu a Ragyogóhoz:
„Símaképű semmirekellők
szakállatlan, bajusztalan
serege zavarja meg álmomat
s nappalaím nyugalmať elrabolja.

Gúzst készíték lábukra-kezükre,
gúzst készíték szilaj lelkükre,
hogy legyen tőlük nyugovásom!”

Hallván Tiámat e beszédet,
haragra gyúl és iszonyúat
kiált s a kiáltással együtt
gonosz terv szakad ki belőle:
„Mit?!... Pusztítsuk el, amit teremtetünk?
Ámbár igaz... Mi mást tehetnénk?
Gúzsba velük, rontást fejükre,
hogy megkötve-igézve, moccsanatlan
nyögjék ősi hatalmunk erejét!”

Szól Mummu is, szólván szól Apszuhoz,
a dühöngőnek rossz tanácsot készít:
„Menj hát a sötét úton járók ellen!
Nappal akkor majd léssen nyugodalmad
s éjszakáid álmát se bántja senki!”
Hallván ezt Apszu, arca fölsugárzott:
előbb is már komisz sorsot szánt fiainak, az isteneknek.
Ölébe kapta Mummut, becézgette, csókolgatta őt a tanácsért.

Visszatérvén, gyűjti maga köré
elsőszülötteit és elmeséli
mind a Tiámatnál történeteket.
Le-föl futkosnak a nagy istenek – kiabálnak, veszekednek,
majd elcsöndesülve leülnek, rosszkedvűen.
Éa, a bölcsességben erős, a hatalmas,
az okos Éa, a mindentudó,
a gonosz szándéknak ellene szólott
s varázskört vont Apszu s Mummu köré.
Apszura álmot öntött s víz mélyére
süllyesztette az álomba-kövéltet.
Midőn Apszu már álomban elázott:
tanácsadója, Mummu is
erőtelen, megmozdulni se bír.
Mummu férfi-tagját akkor lemetszi,

jogarát, koronáját elragadja
és en-magát díszíti föl velük.
Lenyűgöztén Apszut, agyonütötte,
Mummut pedig megkötözte, reátérdelt.
Apszu tengerén ütött tanyát;
Mummu rabszíjjon, kényére Éának.
Legyűrte ellenségét, agyonütötte,
vizek mély fenekén fékentartá –
ő maga meg, csillapult szívvel,
pihenni dőlt palota-teremében.
Apszunak nevezte el palotáját –
a szent fáklya *ennek* szívében állott!
Ünnepet ül Éa és Lahamu,
a hős isten s gyöngye arája,
ünnepet ül a Sors házában,
a Rendelések csarnokában,
s lakoma múltán ágyba térve
nemzik az istenek esztét,
a bölcsék bölcsét: Mardukot.
A tenger mélyén, az Apszu szívében,
nemzik az istenek esztét,
a bölcsék bölcsét: Mardukot.

Éa volt a nemző-atyja,
Damkina volt szülő-anyja.
Egy isten-asszony melléből szopott
és dajkálója félelmetlen szívvel
nevelte föl.
Termete ékes, pillantása éles,
tartása szálfá – maga méltó uralkodásra.

Midőn Éa, nemző-atyja reánéz,
örvend és ujjong – megdobog a szíve.
Tökéletesnek teremte őt, kétfejűnek;
méltóságban mindenki mást felülmúl;
tagjai tündöklőbbek az elégnél;
alig-felfoghatók, hozzá-nem-férhetőek.

Szemc négy és füle is négy vala,
szájából lángos tűz csapott elő;
négy fülel fülelt, négy szemmel tekintett –
mindent látott és mindent hallott.
Sudárabb a nagy isteneknél, soraikból fejfel kimagaslik;
tagjai fönségesen nőttek, másokénál ékesebben.
„Miféle sarj, kinek a magva ez? Miféle sarj, kinek a magva ez?
Az Ifjú Napnak, a Tavaszi Napnak, az Istenek Napjának sarja ő!
Kicsiny fiam! Édes mézem! Kicsiny fiam! Lobogó vérem!
Fiam, te Nap, fényességes! Ég tűző Napja, fenséges!
Tíz Isten fényessége rajta, bővelkedik dicsőséggel;
félelem parazsa rajta, ijeszt rettenetességgel.”

Nemzé akkor Anu a négy szelet
s megteremté a forgószelet is.
Tiámatot hogy bolygatná, folyókat
rendelt folyni, sebes sodrással.
Az istenek, miként ostromban, szenvedtek és jajveszékelték,
szívük megtellett gonoszszággal,
Tiámához így kiáltottak:
„Midőn Apszut, szeretődöt eloltá,
meg nem boszultad holtát, félreálltál.
Midőn Anu a négy szelet teremté,
szíved remegett. Ó, jaj már minékünk!
Apszu sorsát, ágyasodét
és Mummuét, kiket legyőzött,
vedd eszedbe! Már egyedül vagy!
S elpihentél, lelkünket veszni hagyván.
Bennünket bizony nem szeretsz te!
Mi belső részeink remegnek, mi szemcink vértől vakulnak!
Támadj föl hát, kelj harcra, bírd le őt,
győzd meg, pusztítsd el; törd, mint tomboló szél!”

Hallván Tiámat szájuk szózatát, kegyetlen tervet szakított szívéből.
„Okos tanácsot adtatok valóban! Szörnyet, sokfélét, teremtek s
szörnyű hadat, hadd harcolok hát! készítvén

Az istenek, a menny közepetáján, meglapulva reszkessenek a
harcra kelel s iszonyú fegyverekkel sujtok le ádáz ellenségeimre!”
hírtől:

Seregelnék az isten-sarjak Tiámat köré;
járnak-kelnek nagy haraggal, tervet-tervre szőnek;
hadat készítve csapatokba verődnek;
gerjedezve, acsarkodva veszedelmet szítanak.

A Mélység Anyja, Mindenek Szülője,
rettentő bajvívó-fegyverek gyanánt őráj-testű
kígyókat szült, hegyes fogúakat, kegyetlenül
örölő állkapcsúakat s méreggel tölté
testüket vér helyett... Bősz sárkányokat is
költött a tenger iszapjából, szörny-tarjú
iszony-lehelőket, miket ha fölugorni
lát az élő vagy állani meredten –
az ijedtségtől szörnyet hal legottan!
Basmukat, lahamukat, veszett kígyókat,
skorpió-embereket, vérivó kutyákat, jeges viharokat, dühöngő
orkánokat, halpikkelyű férfiakat s bikákat,
akik a harcban könnyörtelenek,
félelmet-nem-ismerők, győzhetetlen
fortélyúak – szám szerint tizenegyet
a furcsa szörny-nemekből létrehívott.
Azután a hadbaverődött
istenfiak közül elsőszülöttjét,
Kingu, vezéri rangra emelé:
a seregek élén vonulást, a csapatok irányítását,
a jeladást fölemelt karddal, a harcra riasztó kiáltást,
a csaták legfőbb vezetését
reábizta – dombhátra állítván őt.

„Fölkentelek s állítottalak, imé, vezérül istenek fölé!
Az uralkodás minden eszközét, hős Kingu, a kezébe adtam!
Főnséges légy, kegyesem, választottam!
Anunnakik fennen dicsérjenek!”

Átadta néki a sorstáblákat, mellére erősítvén szíjjal őket.
„Parancsod legyen megváltozhatatlan, kijelentésed kőszálként
megálljon!”

Így lőn Kingu választott: a n u s á g a
isten-sorsokat kötni-oldani emelé Tiámat elsőszülöttjét.
Szólott az istenekhez: „Szavatok
nyugtassa meg a nyugtalan tüzet!”
Azok pedig hosszánázva feleltek:
„Dicsőség néked! Harcban fenséges légy!
Reszkessen a dalmahodó Erőszak!”

MÁSODIK TÁBLA

A bosszú művét midőn hatalmassá
érlelé Tiámat és Apszu holtáért a harcot
az utolsóig előkészítette,
mind nyiltabb ellenségeskedést szított
utódjai, az istenek ellen
s szándokát Éának is elárulta.

Meghallván Éa Tiámat beszédét,
a testvérharcon igen elbúsula:
ült napokig, ült hetekig csüggedten,
szívében bánat és harag csatázott –
végül föllállott, dühe csillapultán
s lába lépéseit nagyatyjához
Ansarhoz irányítja s ily szavakkal
köszönté az istent: „Bizony, gyűlöl bennünket
anyánk, Tiámat – most is dühtől őrzöng
s hordát toboroz, hogy majd elveszítsen!
S az istenek soka mellészegődött –
hidd meg, számosan még azok közül is,
kiket, lám, ti alkottatok!
Seregelnék az isten-sarjak Tiámat köré;

járnak-kelnek nagy haraggal, tervet-tervre szönek;
hadat készítve csapatokba verődnek,
perjedezve, acsarkodva veszedelmet szítanak.
A Mélység Anyja, Mindenek Szülője,
rettentő bajvívó-fegyverek gyanánt órjas-testű
kígyókat szült, hegyes fogúakat, kegyetlenül
örölő állkapcsúakat s méreggel tölté
testüket vér helyett... Bősz sárkányokat is
költött a tenger iszapjából, szörny-tarjú
iszony-lehelőket, miket ha fölugorni
lát az élő, vagy állani meredten –
az ijedtségtől szörnyet hal legottan!
Basmukat, lahamukat, veszett kígyókat,
skorpió-embereket, vérivó kutyákat, jeges viharokat, dühöngő
orkánokat, halpikkelyű férfiakat s bikákat,
akik a harcban könnyörtelenek,
félelmet-nem-ismerők, győzhetetlen
fortélyúak – szám szerint tizenegyet
e fura szörny-nemekből létrehívott.
Azután a hadbaverődött
istenfiak közül elsőszülöttjét,
Kingu, vezéri rangra emelé:
a seregek élén vonulást, a csapatok irányítását,
a jeladást fölemelt karddal, a harcra riasztó kiáltást,
a csaták legfőbb vezetését
reábizta – dombhátra állítván őt.
»Fölkentelek s állítotatalak, imé, vezérül istenek fölé!
Az uralkodás minden eszközét, hős Kingu, a kezedbe adtam.
Fenséges légy, kegyesem, választottam!
Anunnakik fennen dicsérjenek!»
Átaladta néki a sorstáblákat, mellére erősítvén szíjjal őket.
»Parancsod legyen megváltozhatatlan, kijelentésed kőszálként
megálljon!«

Így lőn Kingu választott: anusága
isten-sorsokat kötni-oldani emelé Tiámat elsőszülöttjét.
Szólott az istenekhez: »Szavatok
nyugtassa meg a nyugtalan tüzet!«

Azok pedig hozsánnázva felcsttek:
»Dicsőség néked! Harcban fenséges légy!
Reszkessen a dalmahodó Erószak!«»

Hallván Ansar: Tiámat mire készül,
combját ütötte, ajakát harapdálta dühében.
Nem talált szíve nyugodalmat.
Végre szájának parancsot adott, hogy
kiáltozását elharapja.

„Rajta, Éa fiam, vonulj hadba!
A fegyvert, amit készítettél,
emeld föl!
Mummut és Apszut immár agyonverted,
most Kingut is, kinek párja nem termett,
csellel és okossággal törbe csaljad!”

Am Éa nem hajlott a szóra.

Ansar szólott fiához, Anuhoz:
„Anu, bizony, ő az – hősök hőse!
Fenségesek az ő erői, parancsa ellenállhatatlan.
Menj hát – Tiámat előtt állj meg!
Nyugodjon háborgó kedve, csöndesüljön meg a szíve.
Ha kevés volna a magad szava,
közöld miénket is, hadd csillapodjék!”

Atyja, Ansar szavát hallván, Éa
útnak indult, hogy megyen Tiámathoz.
Elérkezvén az ős-anya elébe,
látta a szörnyű hadi készülődést,
szíve színig telt félelemmel. Nyomban
visszafordult, nagy-sietve Ansarhoz,
nemzójéhez tért, szóval mondta néki:
„Gyöngé az én karom ilyen erővel megbirkózni! Hát visszajöttem!”

Anut pedig szorongás fogta meg,
ijedtében földre sütötte szemét, fejét csóválta;

lecsüggesztve fejét, Éa szintúgy földre tekintett.
Gubbasztottak az Anunnakik is,
bezárt ajakkal, hallgatagon ültek.
„Ki támadhat Tiámat ellen?
Tiámatot le nem győzheti élő!”

Fölállott ünnepélyesen Ansar úr, az istenek atyja,
szólott az Anunnakik seregéhez:
„Ő léssen a mi megbosszulónk; ő, kinek creje hatalmas!
Dolgunkat jóra viszi végre hős Marduk, mindnyájunk reménye!”

Magához hívta Éa Mardukot
s monda, midőn négy szemközött maradtak:
„Hallgass reám, atyádra, hős fiam!
Segíts, ha tudsz: könnyíts Ansar szívéen!
Járulj elé, lépj egészen közel
hozzá és nyissad szóra ajkadat –
hadd vidámodjék meg bátor szavadtól!”

Örült az Úr, atyja szavait hallván.
Elsietett s Ansar előtt megállott.
Látván őt Ansar, szíve ujjongással
telt színültig, félsze is el-kihussant.
Repesve csókkal illette a bátrát.
„Csókoló ajakad még be se zárult
s már indulok, szíved kedvét követve!
Ajkad nyílása még nem is csukódott
s máris megyek, hogy vágyadat betöltsem.
Férfi-é vajjon, aki harcra hívott?
Asszony csupán – Tiámat – a dühöngő!
Örvendezzél, vígad, mivelhogy
hamarosán nyakára léphetsz!
Örvendezzél, vígad, mivelhogy
hamarosán nyakára léphetsz!”
„Hős unokám, te bölcsesség tudója,
menj hát, indulj Tiámat ellen –
kösd a viharok szekéréhez!”

Örvendett az Úr, hallván őse hangját;
szóval mondá, fölfelelé Ansarnak:
„Istenek atyja, sorsok rendelője!
Megbosszúlom rettegéseidet,
legyőzöm Tiámatot; ám előbb
hívd össze az istenek valahányát;
Ubsukinna szent dombján gyűljön egybe
az isten-nyáj s fogadjon pásztorául;
szavam szavad helyett megálljon,
a sorsok intézője legyen;
mindegyik istennél hatalmasabb
legyen a nevem és másíthatatlan
amit teremtek s hegyként magasodjék
minden időkben ajakam parancsa!”

HARMADIK TÁBLA

Szóra nyitva fönsséges száját,
mondá Ansar Gaga vezírnek:
„Szívem öröme, Gaga, hős vezír, te,
cifra veretű bölcs beszédhez értő!
Menj el Lahmuhoz és Lahamuhoz,
hírül adván lellem parancsát:
»Valahány istene csak van a mennynék
Ubsukinnában egybegyülekezzék!
Csettintve üljenek le lakomához
s falás kenyér, kortyintás bor után
a Megmentő sorsát kijelöljék!«

Menj, indulj máris, Gaga, követem, te,
vidd hírül nekik üzenetemet:
»Bizony gyűlöl bennünket
anyánk, Tiámat – most is dühtől őrzöng
s hordát toboroz, hogy majd elveszítsen!
S az istenek soka mellészegődött.

Seregelnék az isten-sarjak Tiámat köré;
járnak-kelnek nagy haraggal, tervet-tervre szőnek;
indat készítve csapatokba verődnek;
perjedezve, acsarkodva veszedelmet szítanak.
A Mélység Anyja, Mindenek Szülője,
rettentő bajvivő-fegyverek gyanánt őráj-tesztü
kígyókat szült, hegyes fogúakat, kegyetlenül
őrölő állkapcsúakat s méreggel tölté
testüket vér helyett... Bősz sárkányokat is
költött a tenger iszapjából, szörny-taréjú
iszony-lehelőket, miket ha fölugorni
lát az élő, vagy állani meredten –
az ijedtségtől szörnyet hal legottan!
Basmukat, lahamukat, veszett kígyókat,
skorpió-embereket, vérivő kutyákat, jeges viharokat, dühöngő
orkánokat, halpikkelyű férfiakat s bikákat,
akik a harcban könnyörtelenek,
félelmet-nem-ismerők, győzhetetlen
fortélyúak – szám szerint tizenegyet
a fura szörny-nemekből létrehívott.
Azután a hadbaverődött
istenfiak közül elsőszülöttjét,
Kingut, vezéri rangra emelé:
a seregek élén vonulást, a csapatok irányítását,
a jeladást fölemelt karddal, a harcra riasztó kiáltást,
a csaták legfőbb vezetését
reábizta – dombhátra állítván őt.
„Főlkentelek s állítottalak, imé, vezérül istenek fölé!
Az uralkodás minden eszközét, hős Kingu, a kezébe adtam!
Fönsséges légy, kegyesem, választottam!
Anunnakik fennen dicsérjenek!
Átaladta néki a sorstáblákat, mellére erősítvén szíjjal őket.
„Parancsod legyen megváltozhatatlan, kijelentéscd kőszálként
megálljon!”

Igy lőn Kingu választott: anusága
isten-sorsokat kötni-oldani emelé Tiámat elsőszülöttjét.
Szólott az istenekhez: „Szavatok
nyugtassa meg a nyugtalan tüzet!”

Azok pedig hozsánázva feleltek:
„Dicsőség néked! Harcban fenséges légy!
Reszkessen a dalmahodó Erőszak!”
Küldém Anut, de visszarettent;
félt Nudimmud és visszafordult;

ám jó Marduk, a Bölcsék Bölcsé
s Tiámat ellen menni nem fél,
szája nyílik ilyen szavakra:
„Istenek atyja, sorsok rendelője!
Megbosszúlom rettegéseidet,
legyőzöm Tiámatot; ám előbb
hívd össze az istenek valahányát;
Übsukinna szent dombján gyűljön egybe
az isten-nyáj s fogadjon pásztorául;
szavam szavad helyett megálljon,
a sorsok intézője legyen;
mindegyik istennél hatalmasabb
legyen a nevem és másíthatatlan
amit teremtek s hegyként magasodjék
minden időkben ajakam parancsa!”
„Siess hát, Gaga, menj a hírrel,
hogy a Megmentő sorsát kijelöljék
s léphessen Tiámat színe elé!”

Útnak indult Gaga, ment sietve
s Lahmu és Lahamu előtt
leborult, a földet csókolta.
Majd fölkelvén s előrelépve meghajolt és szólott eképpen:
„Ansar, a ti fiatok küldött,
szíve parancsát hogy elmondanám:
»Bizony, gyűlöl bennünket
anyánk, Tiámat – most is dühtől őrzöng
s hordát toboroz, hogy majd elveszítsen!
S az istenek soka mellészegődött.
Seregelnék az isten-sarjak Tiámat köré;
járnak-kelnek nagy haraggal, tervet-tervre szőnek,
hadat készítve csapatokba verődnek;

perjedezve, acsarkodva veszedelmet szítanak.
A Mélység Anyja, Mindenek Szülője,
rettentő bajvivó-fegyverek gyanánt órjas-testű
kígyókat szült, hegyes fogúakat, kegyetlenül
örölő állkapcsúakat s méreggel tölté
testüket vér helyett... Bösz sárkányokat is
költött a tenger iszapjából, szörny-taréjú
iszony-lehelőket, miket ha fölugorni
lát az élő, vagy állani meredten –
az ijedtségtől szörnyet hal legottan!
Basmukat, lahamukat, veszett kígyókat,
skorpió-embereket, vérivó kutyákat, jeges viharokat, dühöngő
orkánokat, halpikkelyű férfiakat s bikákat,
akik a harcban könyörtelenek,
félelmet-nem-ismerők, győzhetetlen
fortélyúak – szám szerint tizenegyet
c fura szörny-nemekből létrehívt.
Azután a hadbaverődött
istenfiak közül elsőszülöttjét,
Kingu, vezéri rangra emelé:
a seregek élén vonulást, a csapatok irányítását,
a jeladást fölemelt karddal, a harcra riasztó kiáltást,
a csaták legfőbb vezetését
reábízta – dombhátra állítván őt.
„Fölkentelek s állítottalak, ímé, vezérül istenek fölé!
Az uralkodás minden eszközét, hős Kingu, a kezébe adtam!
Fenséges légy, kegyesem, választottam!
Anunnakik fennen dicsérjenek!”
Átaladta néki a sorstáblákat, mellére erősítvén szíjjal őket.
„Parancsod legyen megváltozhatatlan, kijelentésed kőszálként
megálljon!”

Így lőn Kingu választott: anusága
isten-sorsokat kötni-oldani emelé Tiámat elsőszülöttjét.
Szólott az istenekhez: „Szavatok
nyugtassa meg a nyugtalan tüzet!”
Azok pedig hozsánázva feleltek:
„Dicsőség néked! Harcban fenséges légy!
Reszkessen a dalmahodó Erőszak!”

Küldé Ansar Anut, de visszaretent;
félt Nudimmud és visszafordult;

ám jó Marduk, a Bölcsék Bölcsé
s Tiámat ellen menni nem fél,
szája nyílik ilyen szavakra:
„Istenek atyja, sorsok rendelője!
Megbosszúlom rettegéseidet,
legyőzöm Tiámatot; ám előbb
hívd össze az istenek valahányát;
Ubsukinna szent dombján gyűljön egybe
az isten-nyáj s fogadjon pásztorul;
szavam szavad helyett megálljon,
a sorsok intézője legyen;
mindegyik istennél hatalmasabb
legyen a nevem és másíthatatlan
amit teremtek s hegyként magasodjék
minden időkben ajakam parancsa!”
Siess hát, Gaga, menj a hírrel,
hogy a Megmentő sorsát kijelöljék,
s léphessen Tiámat színe elé!”

Hallván ezt Lahmu s Lahamu,
atyáik, az istenek előtt
keservesen fölkiáltottak;
panaszosan sírtak az Igigik.
„Hogy szóhetett ily gonosz tervet?
Hogy verhetett tanyát szívében ily rontó akarat?”

Seregelték a nagy istenek, gyülekeztek,
Ansar köré, Ubsukinnába;
egyetlen sors-intéző isten se maradt el.
A gyülekezet csarnokában megölelték-csókolták egymást,
csettintve leültek a lakomához,
haraptak a kenyérből, bort kevertek.
Az édes bor félelmüket elűzte,

gajdoltak, rikkantgattak, úgy vedelték;
torkig teltek a borral, szívük szállva szállott –
akkor Mardukot pásztorul fogadták,
a Megmentő sorsát kijelölték.

NEGYEDIK TÁBLA

Készítettek lakást, fejedelmet, Marduknak;
uralkodóként ült le a tanácsban.
„Dicsőséges az istenek között;
páratlan sorsú, anui parancsú!
Te legnagyobb az istenek között;
páratlan sorsú, anui parancsú!
Mától szavad másíthatatlan:
bárkit lesujthat s fölemelhet;
hamit mondasz, változtatatlan; parancsod porba szögez,
föld alá nyom!

Senki az istenek közül határaidat át ne lépje!
Gondod legyen hajlékaikra,
templomodban számukra hely adassék!
Ó, Marduk, légy istápolónk, segítők –
ímé, minden hatalmat rád ruházunk!
Úlj a tanácsba s fenséges szavaddal
s fegyvered élével sujts a gonoszra!
Uram, a benned bízók sorsán könyörülj meg,
de a rossz-tévő istent tönkrezúzzad!”

Köntöst vontak elő legottan
s szólván szólottak elsőszülöttjükhöz:
„Rendelésed, nagyúr, fölötte álljon minden más istenének:
rombolni vagy teremteni akarj – máris úgy léssen!
Parancsold: tűnjön el a köntös!

S parancsold megjelenni újra!”
Parancsolá s eltűnt a köntös.
Parancsolá és újra megjelent.

Teremtő erejét látván az istenek,
hódolának néki: „Marduk király!”
Trónra ültették, jogarral, paláستtal
tisztelték meg s hatalmas fegyverekkel.
„Menj hát s oltsd el Tiámat életét!
Vérét a szelek hordják széjjel!”

Midőn az isteni Atyák Bél sorsát ekként kijelölték,
űdv és áldás lőn szent döntésükön.

Íjat hajlít, érc-inú fegyveréül,
nyílve szót illeszt a fölvyont idegre,
jobbában szörnyű buzogányt emel,
tegzét, íját oldalára akasztja.
Arcát villámfénybe meríti,
lobogó lánggal tölti tagjait.
Hálót bont ki Tiámat vesztésére,
sarkait a négy szél kezébe adja:
Kelet, Nyugat, Észak, Dél szele húzza
feszesre az Anu-adományozta hálót.
Szélvész-vihart, forgószelet, vad orkánt
kavar és föltámasztja sorra valamennyit:
a Négy Szelet, a Hét Szelet, a Zavar-keltőt s Balsors-fölidézőt –
szabadon engedi a szeleket,
Tiámat vesztésére küldi őket.

Ott megmarkolván roppant abúbu-fegyverét,
az Úr porrá-rontó viharszekérre hág;
fogva két-két tüzes mén jobbról s balról
rúdja mellé: „Elárasztó”, „Kegyetlen” s „Megölő”,
„Ráró-szárnyú” –

méreggel töltvék horgas fogaik;
maguk az eltiprást és legázolást kitanulták;

harcban hősök, küzdelemben kemények,
elő-özönölnek jobbról s balról.
Marduk harci köntöse Borzalom, Marduk harci köntöse Rettenet,
iszonyú fény beborítja fejét;
útnak ered, Tiámatra kirobban,
arcul fordulva rá, futton fut, hogy elérje!
Szájréséből parázs módjára süt vörös-agyag nyelv, bűvös erejű,
kezében fű, amely fölszívja majd a nyálban benne-égő mérgeket.

Köréje gyűltek a nagy istenek, köréje gyűltek valahányan;
köréje gyűltek és hangos torokkal magasztalták Bél, Éa hős fiát.
Az Úr pedig vesébe-látón pillantott Tiámatra; szeretője
Kingu szívét is át- meg átkutatta;
tekintetétől Kingu tervei rossz fonálként összegubancolódtak;
balul ítélt, visszakézzről csett mindenik tette, mint az esztelennek.

Az istenek, akik Kingu nyomában
jártak – torlódva torpantak, ijedten.
Tiámat meg felordított vadul,
dühös káromlás párállott ki torkán:
„Lám csak az Úr, a Megmentő, a Fölkent!
Akiért édes bortul részegültek!”

Fölemelvén roppant abúbu-fegyverét,
Tiámathoz az Úr ekként szólt:
„Éles foggal te reánk agyarkodtál,
mérget neveltél, hadat készítettél.
Hogyan mertél dacolni az Atyákkal,
setét haraggal meggyűlölve őket?
Hogyan merted Kinguval, szeretőddel,
bitorolni az anuság hatalmát?
Ansar ellen, az ég királya ellen, kárt és veszélyt cselekedni akartál
és bosszút venni én atyáimon, az okos tanácsú isteneken?
Most hát készülj, kapj fegyverre s kerülvén
arcul reám, vívjunk meg becsülettel!”

Bél hangos szavát hallván, Tiámat
 eszeveszett dühvel tajtékozott;
 két lába, mint gyökeréből szakadt két nagy szálfá,
 zuhanva megindult.
 Majd fölviijogott kés-torkú keselyként,
 átokszavait a szelekbe szórta – átokszavait és varázsigéit.
 Körésergeltek az istenek, harcra élesítvén fegyverüket.
 Törni egymást rugaszkodtak keményen Tiámat és istenek-bölcsé

Marduk,

rugaszkodtak nagy halállal kezükben –
 ám az Úr vetett hálójába Tiámat vakul belelépett
 s ijedtében nagyra-tátotta száját;
 akkor Marduk küldé a szeleket, Tiámat szájrésébe valamennyit,
 hogy, bár akarta, sem csukhatta többé össze szétnyílt ajakát;
 a szelek megtöltötték bensejét,
 szíve elakadt, hab hörgött ki torkán;
 az Úr pedig tollas nyílveesszejét a Ragyogó mellébe lőtte,
 majd pallosát reávivé, derékban egy csapással kettészakasztván.
 Meggyőzvén őt, eloltván életét,
 sarka alá gyűrt tetemét taposta.

Sereg közül vezért kikapván, széjjelszórta népét, az isten-hordát;
 megreszkettek s félszből mozdulva csak, menekülni vágytak az
 istenek.

Ám Bél rabul ejté s erős burokkal hálójához kötözte őket;
 fegyvereiket összerontá; eb testüket barlangba zárta.
 Sírásukra feldübögött a föld, jajjaikba a menny-ég belerezcent.

Tömlöcben a Tizenegy Teremtmeny is, az iszony-lehelők, kik
 rémülettel
 riasztják az élők szívét. Vértajték vasba vert tagjaikat beborítja.

Bossúját vette Marduk Kingun is – ledöntvén, földre nyújtá
 s átaladta a halál istenének.
 A bitorolt sorstáblákat letépte melléről és pecsételvén pecséttel,
 maga nyakába kötötte őket.

Ellenségen győzedelmet aratván – kit megölvén, kit meg
 rabszolga-szíjra
 ötvén – Ansarnak dicsőséget szerzett
 hős Marduk, Éa szándokát betöltvén.

Majd Tiámához tért diadallal,
 térdével nyomta, lábával taposta:
 csatabárdját fejébe vágta, kegyetlenül ketté hasítá;
 üres ereit késsel átalmetszé –
 majd a tetemet az Északi Széllel rejtekhelyre vitette.
 Látván atyái ezt, örvendeztek, ujjongtak,
 s uralkodóhoz méltó üdvözlő-ajándékot
 küldtek Marduknak.

Pihent az Úr, a holttestekre nézett
 s bölcs gondolat, művészies terv fogant szívében.
 Kettévágta Tiámat törzsét, két félre, mint kagylót, osztotta;
 egyik feléből teremtette a magas égnek kupoláját;
 zsilipeket rakott alája, zsilipek mellé őrizőket
 s megtiltá, hogy a fenti vizeket parancsa nélkül kiereszék.

Végighaladt Bél a nagy égen, végighaladt, szemlélte művét.
 Nudimmud háza ellenében, Apszu fénylő hajléka mellett
 megállott, s gonddal méregetvén az Óceán fölépítését,
 hasonmását is megformálta, megalkotta az Ésarát is,
 megalkotta az Ésarát is, megformálta az égnek boltját:
 Anu, Enlil és Éa isten városát felmagasította.

ÖTÖDIK TÁBLA

Székhelyet teremtett az isteneknek.
Csillagkép-hasonuk gyanánt a Lumasi-csillagokat
az égre fölszegezte.
Mégmérte az esztendő,ót,
felosztá szakaszokra,
tizenkét hónapja fölé eggyel-egyen
három csillagot rendelt.
Megjelölvén az évnek napjait,
Níbirunak székhelyet szentelt, köré feszes övet vont.
Hogy ne kísértsen vétek, tévedés:
Enlil s Éa helyét is kijelölte.
Kaput nyitott ki mindkét oldalon,
balra-jobbra erős reteszt rakott föl;
az égbolt tető-csúcsát Tiámat legbensőbb bensejébe helyezé.
Fölragyogtatta Nannart fényesen, reábizta az ég őrizetét:
villanjon, mint a zord éj ékszere, sugáiraival mérje az időt.
„Hónapról-hónapra, jöjj csak elő, lépj ki az ékes tiarából;
hó elején, a föld fölött ragyogva
hat napon át szarv alakban világíts;
hetednapon fél-koronát utánozz,
sabbátu-napon állj szembe a Nappal!
Ha pedig a látóhatáron utólér a Nap tüzes fogata,
attól fogva izzó korongod kisebbedve ragyogjon!
Bubbulu-napon közelítsd meg a Nap-pályát, majd
a harmincadik napon újra szemtől-szembe kerülj a Nappal!
Adj jósjelet, útján haladván.
Közeledvén hozzá, ítélkezz!”

.....

HATODIK TÁBLA

Hallván Marduk az istenek szavát,
nagy jeles művet teremteni vágyott.
Szóval mondja, fölfeleli Éának,
szíve szándékát ekként közli véle:
„Vért kötök meg, csonttal csipkézem a húst;
imé, életre hívom Lullát! »Ember« legyen a neve!
Megteremtem Lullát, az embert!
Tiszte s kötelessége legyen az istenek szolgálata,
öröme az ég és alvilág urainak!
Az istenek útját is okosan
egyengetem:
egyformán tiszteltessenek, de mégis
két részre osztom őket!”

Szóval mondja Éa Marduknak,
szíve szándékát ekként közli véle:
„Egy istent kell fölládoznunk avégből,
hogy véreből embert teremtsünk!
Gyűljön össze hát valamennyi isten!
Egyet fölládozunk közülök,
a többi békeességben élhet!”

Összehívta Marduk az isteneket,
nyájas beszéddel utasítva őket.
Szóra nyitva száját, parancsot oszt,
Anunnakikhoz imígy szól szavából:
„Bízást igazat szólottam imént,
igazmondó lévén teljes szívemből.
Mondjátok meg, ki volt, aki viszályt
szított s fölkelésre bujtva Tiámatot,
harcot kevert?”

Áldoztassék föl a bajkeverő! Áldoztassék föl, aki harcot kezdett!
Büntetését el kell szenvednie! Nyugodjatok meg, üljetek le
tüstént!”

Az Igigik, a nagy istenek akkor
szóval mondják, fölfelelik
az istenek, menny és föld királyának, istenek tanácsadójának,
nagy Uruknek:
„Kingu volt az, aki szított viszályt
s fölkelésre bujtva Tiámatot,
harcot kevert!”

Megkötözve vitték Éa elé,
büntetésből fölvták ereit,
véréből gyúrtak e m b e r t .
Istenek szolgálatát bízva e r r e – elbocsátották az isteneket.
Ekként, embert teremtvén, az isteneket Éa megmenté.
Ember tiszte s kötelessége lett az istenek szolgálata.

Elgondolhatatlan mű született
Marduk s Éa törvényei szerint.
Anunnakik csapatát Marduk kettéosztá:
ők vigyázzák az országot fönn és lenn.
Megbízta Anut, őrizze parancsát,
ég-tetőre állítván őrszemül.

Megkészszerzte ég s föld útjait.
Hallván Marduk parancsának szavát,
felelik az égi Anunnakik,
felelik a földi Anunnakik,
szóval mondják, fölfelelik Marduknak:
„Világító, mi urunk, szabadítónk!
Jóságodból nekünk mi jut hát?
Nosza! Engedd, hogy lakást építhessünk: híres-neves lakóhelyet,
nyugalmat és békét találunk! . ahol
Nosza! Engedd, hogy várost építhessünk tornyos lakásodul!
Ama napon, melyen hozzád megtérünk, abban vágyunk pihenni!”

Hallván Marduk hangos torkuk beszédét,
orcái, mint kelő Nap, fölragyogtak.
„Legyen hát, miként második Báb-ili, melynek művét oly igen
kivántátok;

épüljön föl a város, a lakóhely!”

Vállukon hordták, kosárban, a téglát
az Anunnakik, falat építettek,
falat raktak egy kerek esztendőn át;
mídon a második év elközelgett
Apszu tornyát, a magasat, fölrakták:
benne Marduknak, Enlilnek, Éának lakóhelyet szenteltek.
Dicsőségben trónolt előttük.
Észagila
szent művét befejezván,
az Anunnakik csapata tulajdon hajlékaikat építé meg.
A nagy istenek királya köré, Marduk köré gyűltek valahányan.
Leültek a fenséges trónteremben, melyet lakóhelyéül teremtettek.
Atyái, a nagy istenek előtt szavát így hallatta:
„Imhol, székhelyetek, Báb-ili!
Ujjongjatok, örvendjete hát
e szent helyen!”

Leültek akkor a nagy istenek,
leültek, tányért raktak maguk elé.
Leültek benn, örömmünnepet ültek,
Észagilában ültek lakomát.
A jeleket meghatározták, a rajzokat elkészítették.
Az istenek székhelyeit égen és földön megjelölték.
Az istenek hamarsággal leültek,
közöttük ült a hét sors-isten is.

Előltartotta Enlil az íjat, magasra földobta előttük;
a hálót is, amelyet készített, látták az istenek, atyái;
látták az íjat, a szépalakút,
remekelt művét dicsérték atyái.
Előemelte Anu magasra, szólott istenek gyülekezetében.

Letette az íjat,
nevét így nevezte:
„Hosszú” az egyik, a másik „Erős”,
a harmadik meg „Íj-csillag az égen”!
Megjelölte helyét fönn.

Íja sorsát hogy már megjelölte,
trónját dobta föl
az égre.
Nevét fenségessé
tette.

„Ha ő száját szóra nyitja, kőbe kell vésni beszédét!
Mindennél nagyságosabb legyen!
Marduk neve magasztaltassék, magas kőszálként magasodjék!
Hatalma mindenható legyen: járom az ellenség nyakán!
Feketefejűek pásztora legyen!
Dicsősége megőriztessék késői korokig!
Atyáinak áldozzék
áldozatokkal!
Gondja legyen hajlékaikra, istenségük tiszteletére!
Áldozat füstjét szagoltassa velük!
Megépíté Báb-ili földi mását,
Észagilát székhelyül alapítá.
Ha ő száját szóra nyitja, kőbe kell vésni beszédét!”
.....

HETEDIK TÁBLA

Megőrizze mindezeket az ész, mondogassa mindezeket a száj;
bölcs és tudós vitatkozzon rajt;
apa fiának, vezető a népnek fejtegetse, oktatóván türelemmel;
a pásztor és a barmok terelője nyissa meg fülét, úgy figyeljen!
Bízzatok mindnyájan Mardukban, az istenek megmentőjében –
s virul a föld, virul az ország, bőségben élhetnek lakói!

O, mert erős a Marduk karja, parancsa változtathatatlan!
Ha ő száját szóra nyitja, kőbe kell vésni beszédét!
Ha ő fejét elfordítja, akkor is lát négy szemével!
Ha ő bús haragra lobban, színe előtt nincs megállás!
Roppant nagy Marduk – esze éles,
jósága, mint a világ, olyan széles!
A vétkező, a bűnben részes el nem bújhat soha előle,
de az igazság s bölcs tanítás mindenkoron megáll előtte!

A HÉT GONOSZ SZELLEM

Egy nagyobb teomachia, istenek közötti háború részlete az eposztöredék. Úgy látszik, hogy Anu, a mennyek ura, a főisten, isten-társainak hatalmára tört. Enlil, a levegő ura, Éával, a tengerek istenével szövetséget kötött Anu ellen. Anu serege a hét gonosz szellem, akik mindent elpusztítanak, mindenkit megfélemlítenek. Enlil és Éa az ég vigyázását Samas napistenre, Szin boldistenre és Istárra, az eszajna csillagra bízta. Anu szellem-serege Szint viharfelbővel takarta el; Samast és Adadot, a viharok istenét elpártolásra bírták, Istár pedig önszántából állott Anu mellé. Enlil nem akart belenyugodni a vereségbe, újabb segítséget kért Éától. Éa mindig győzedelmes fiát, Mardukot küldte segítségül...

„Zúgó szélviharok, pusztító istenek ők.
Hét Gonosz Szellem, a baljóslatú Menny Gátja szülötte rontó
gazok.

Balsors-idéző valahány, jaj, balsors-fölidéző;
naponkénti kártévők, kik kegyetlen
szívvel ölik az élő, ahol érik.
Első közöttük ama Déli Szél.
Második a Sárkány; tüzet okádó
torkából soha senki meg nem szabadult még.

Harmadik a Párduc; porontyainkat szájában ragadja el a
Dühöngő.

Negyedik a Kígyó, az Ijedelmes.
Ötödik az ordító Hím-Oroszlán; annak szíve meghátrálást nem
ismer.

Hatodik a Felforgató Vad Orkán – isten és ember ellen egyként
lázad.

Hetedik a Déli Vihar – fojtó szél; ádáz bosszút áll bármelyik
halandón.

Heten vannak, heten, Anu hírmondói, dühöngő mind a hét;
vihar-szárnyon szálló, szélvész-sörényű, fekete-fekete farka;
országot-várost meredek sötétedésbe taszítanak.

Az ég puszta térein el-tova rohanók, igen, ilyenek ők;
a menny boltját beláthatatlan tetőitől le az aljáig sűrű
felhőgomolyba borítják.

Kerekedő szél lengedezése, világos nappalokat is barnás-szürke
ködökbe göngyölő, igen, ilyenek ők;
alászánguldanak Imhullu vad szelével.

Adad eláradó hatalma, zavarok okozói,
az istenség jobbán loholók.

Villámként az égaltat beragyogják;
vért szomjazva váltig bolyongnak úton.
Lépkednek a távoli égen, Anu lakásán át- meg áthaladnak –
nincs ki szembeszállana velük!”

Hallá Enlil e híradást és igen-nagyon szívére vette.
Éával, az ég nagy fejedelmével tanácskozáva:
Szint, Samast és Istárt bízta meg, hogy a Menny Gátján rendet
tartánának.

Az ég fölötti hatalmat megosztá
gyermekai, a három istenek közt.
Szünetlenül, éjjel és nappal, résen lenniök parancsolá.

A Menny Gátján pedig táncot járt a Hét Gonosz –
Világító-Szint körül eltakarták.

Samast, a férfiast meg, hős Adaddal együtt,
pártjukra vonták a vad lázadók.
Míg Istár Anu atya fényességes hajlokába költözött, így remélvén,
hogy az égi hon királynője leszen.

.....
Szin, a sötétbe-takart, nem vonult be uralkodói házába.
Anu hírmondói, a gonosz istenek, a kártévők, fölkerekedtek éjjel
átkot idézve;
az ég lejtőin rajban lerohantak s rontó szélvészkként zúdultak a
földre.

Látván Enlil a mennyég tetőin férfiast Szin elsötétülését,
ekként szólott Nuskuhoz, követéhez:
„Követem, Nusku, vidd a vén tengerhez
üzenetemet fiamról, az orvul elsötétített Világító-Szinről;
vidd hírül a tengerben lakozó bölcs és bátor Éának!”

Megtartotta ura parancsát:
a tengerhez, Éa lakóhelyére, sietett Nusku nem lankadó lábbal;
a nagyúr, a dicső uralkodó, bölcs és bátor Éa színe elé.
Enlil üzenetét az Űrnak megjelenté.

Hallván Éa, a tengerben lakó, Enlil atya komor üzenetét,
ajkába harapott és jajveszékelt.
Majd szólította fiát, Mardukot s tudára adván a hírt, rendelé:
„Fiam, Marduk, sebtén útnak indulj!
Világító-Szint orvul eltakarták,
ábrázata az égen megsötétült;
Hét Gonosz Szellem, szörnyű, ijedelmes,
rontó szélvészkként támadott a földre,
Déli Viharként zúdult a világra;
Világító-Szint körül eltakarták,
Samast, a férfiast meg, hős Adaddal együtt
pártjukra vonták a vad lázadók.”
.....

KÉT TÖREDÉK AZ EMBER TEREMTÉSÉRŐL

A Teremtés szerint Marduk formálta az embert, de a korábbi mítoszban az anyaistennő és – a második változatban – a leghatalmasabb istenek gyúrták agyagból és egy isten véréből: dologra, szolgálatra, a föld művelésére teremtették.

I

Kiáltottak az istennőhöz.
A nagy istennőhöz, a bölcshez, az istenek segítőjéhez,
Mamihoz ekként kiáltottak:
„Isten-anyánk, teremts hát embert! Anyai tested melegéből,
verejtékkal, véres lucsokban hozd az emberfiát világra.
Szülőanyánk, ne késlekedj hát! Az ember hiányzik a földnek!”

Ücséges száját szóra nyitja Mami s így szól az istenekhez:
„Én, egyedül, bármint szeretném, nem szülhetem világra mégsem!”

Enki is szóra nyitja száját s nem késik hatalmas tanácsa:
„Egy istent kell előbb megölnünk! Annak húsát s véré,
Ninhurszag,
jó agyagos földdel keverd el – ebből formáld az ember testét!”

II

A felső és alsó világ már elválasztatott a vizektől,
istenek és istennők sorra méltó helyüket megtalálták,
állott a föld, szilárdan állott, kiemelkedett a vizekből,
csatornák és árkok futása a megszabott mederbe tért,
a Tigris és az Eufráteszt sáncokként övezték a partok;
akkor Anu, Samas és Enki, valamint a hatalmas Enlil
s a hét Anunnaki a szent ház tanácskozó termébe gyűltek,
számot adtak a teremtéstől, majd így beszéltek tanakodva:

„A felső és alsó világ már elválasztatott a vizektől,
csatornák és árkok futása a megszabott mederbe tért,
a Tigris és az Eufráteszt sáncokként övezik a partok,
hasznunkra s kedvünkre való mi van még hátra, mit teremtsünk?
Ó, Anunnakik, sors-teremtők, ti hét hatalmas istenasszony,
hasznunkra s kedvünkre való mi van még hátra, mit teremtsünk?”

Válaszolták az Anunnakik, a hét hatalmas istenasszony,
a sors-teremtő Anunnakik válaszolták az isteneknek:
„Uzumában, ég s föld határán, megöljük a két Lamga-istent;
vérüket a földre folytatjuk s ebből az istenvér-sarából
formáljuk meg az e m b e r testét...”

Az istenek szolgálatára népesítse e m b e r a földet;
szabja meg a dolgok határát, imádásra szentélyt emeljen;
hátaskosarában téglát hordjon és deszkát és cédrusgerendát;
cövekkel jelölje a megyét, dülönként más-más nevet adjon;
a határokat megjegyezze, a határokat védten védje;
a csatornák és árkok medrét helyes irányba igazítsa;
határköveket állítson föl; öntözze meg a szomszéd földet;
nemesítsen növényeket; városfalak kövét lerakja;
sarlóval gabonát arasson, a kalászkat hordja csűrbe!
Építeni az ember dolga, rendben tartani gazdaságát,
az ország erejét növelni... És megadni az isteneknek
az illő részt minden javakból...

Hűde vizet önteni ki a szent helyek kövére, s tenni,
amit a szertartás előír...
Ulligarra s Szalgarra legyen méltó neve az embereknek.
Sokasítsák meg barmaikat, az ország erejét növeljék
s tiszta szívvel, tiszta ajakkal zengjék Enul s Ninul hatalmát!”

ISTÁR POKOLRA SZÁLL

Istár a termékenység istennője, szinte maga a buja természet. Nem közli a szöveg, miért indul az alvilágba, hiszen a tavaszünnepi játéka minden nézője tudja: a természet (Istár) időnként elenyészik, azután új életre ébred. Nővére, az enyészet Ereskigálja megijed a buja istennő jövetelének híréből: azt hiszi, hogy halott országába is életet, szaporodást akar hozni, hogy hatalmára tör. Megparancsolja: vele is így bánjanak, mint a halottakkal szokás. Az alvilágnak hét kapuja van; mindegyik kapu őre elvesz valamit Istár ruházatából, az első ékét: gyöngyös süvegét, az utolsó még szeméremkendőjét is: meztelenül kerül végül Ereskigál elé. Magyarázatot kérne az ellenséges fogadtatás miatt, de nővére meg se hallgatja: parancsot ad Nemtarnak, pusztítsa el Istárt bajjal, betegségekkel. Ezalatt a földön megszakad minden szaporodás; a természet-lenség emberek-istenek között ijedelmet kelt. Papszukkak, az isteni hírnök Szin előtt panaszkodik, de Éa is meghallja szavát. Éa segíteni akar: Aszúsu-námirt teremti, bódítaná meg Ereskigál szívét, s lopni el tőle az élet vizét, Istár felélesztésére. Az alvilág úrnője azonban észreveszi a cselt, és örök sanyarúságra ítéli Aszúsu-námirt. Végül mégis Éa menti meg Istárt: szerelmesét, Tammúzt küldi le érte, utasítván az ifjú istent, hogy a zene, a tánc hatalmával hasson Ereskigálra, s járjon közbe nála kedveséért. Ereskigál el is engedi bűgát. Istár diadalmasan indul föl a fényre. A kapuknál minden ruháját, ékét visszakapja – teljes pompájában térhet meg az alvilágból.

Istár, fölséges királynő, Kurnugéa kapujához, a sötétség kapujához siet nagy igyekezettel.
A sötétség háza felé, Irkalla hajléka felé
siet Istár istenasszony, Nannar tűzvérű leánya.
A sötétség háza felé, melyet oda nem hagyott még senki, soha, benne-élő; a sötétség útját járva, melyről nincsen visszatérés...
A sötétség háza felé, melynek vakond-féle népe régen elszokott a fénytől. Földet és agyagot esznek lenn a fény-nem-járta mélyben, ember-nem-látta sötétben, dideregve, a halottak. Tollruha, mint a madaré, fedezi el talpig őket. Por lepi be a kilincset, por lepi az ajtó zárát...

Midőn elérkezett Istár Kurnugéa kapujához, szólítja az ajtónállót: „Hallod-e, te ajtónálló! Nyisd ki a kaput előttem, hadd lépek be szépszerével! Ha nem nyitod ki előttem, nem engedsz be szépszerével, bizony betöröm ököllel, kitépem a kapufélfát, lábbal taposom a zárat, úgy jutok a kapun túlra! S jaj akkor a földi népnek! A holtak éléte állok s fölvezetem, föl a fényre – föl én, hidd meg, valamennyit! S még hozzá olyan éhséggel-szomjúsággal verem őket – szerelemmel megetetvén, megitatván életvízzel – hogy mindegyre éhesebben-szomjasabban barangolnak s akit csak találhatnak, élőt, iszonyú agyarrá kapván, vérét italul megisszák, húsát étkül föl zabálják!” Így felel az ajtónálló, így felel a tűzvérűnek: „Állj meg, úrnő! Csenedesebben! Ne dönts kaput, ne törj zárat! Megyek és jelentem jöttöd Ereskigál asszonyúrnak!”

Bemegyén az ajtónálló s Ereskigál elé járul: „Istár küldött, asszonyonénéd: kapudon kér bebocsátást! Istár, a buja szerelmes, az éhes, a telhetetlen, itt ácsorog kapud előtt – levágyik az alvilágból!”

Ereskigál, meghallván ezt, sárgán, mint tört tamariszkusz,
mint dőlt nádszál, legörbülve, fájdalmasan így kiált föl:

„Jaj neki! Hát hova tette eszt, hogy ilyenre gondol?

Ó, a buja, a tűzvérű, hol vesztette el a szívét?

Vízet isznak itt az árnyak, dohos víz az Anunnakik
itala és én, kit méhsör illetve rangom után meg,
bizony vízzel kell beérjem! S agyagot zabálok én is,
mint az Anunnakik s mint a többi alvilági lélek!

Sírok, sírok, sírván sírok – sírok az emberfiáért...

Síratom az erős férfit, akit sorsa idefordít

s asszonya puha öléből feje kemény kőre koppan.

Síratom a gyöngy asszonyt, akit sorsa idefordít

s embere kemény karjából dereka a sárba loccsan.

Síratom a pici gyermek abbahagyott nevetését –

idelelni, a sötét szalmán, nincs több oka nevetésre.

Menj hát érte, ajtónálló! Nyisd ki a kaput előtte!

S bánj vele a sötét ország ősi törvénye szerint!”

Kimégyen az ajtónálló, nyitja a kaput előtte:

„Lépj be, úrnő! Földszítve Ereskigál palotája!

Lépj be, úrnő! Ünnepelve vár az alvilági nép!”

Föltáru a első ajtó; előlép az ajtónálló

és a tűzvérű Istártól gyöngy-süvegét elveszi.

„Gyöngy-süvegem, ajtónálló, miért veszed le fejemről?”

„Lépj be, úrnő, és ne kérdezz! Ereskigál így parancsolt

és parancsát tenni kell!”

Táru a második ajtó; előlép az ajtónálló

s Istártól fülönfüggőjét, a tűzkövet, elveszi.

„Fülönfüggőm, ajtónálló, miért veszed le fülemlől?”

„Lépj be, úrnő és ne kérdezz! Ereskigál így parancsolt

és parancsát tenni kell!”

Táru a harmadik ajtó; előlép az ajtónálló

és Istártól nyakban hordott ékes láncát elveszi.

„Nyakláncomat, ajtónálló, miért veszed le nyakamról?”

„Lépj be, úrnő és ne kérdezz! Ereskigál így parancsolt
és parancsát tenni kell!”

Táru a negyedik ajtó; előlép az ajtónálló

s Istártól, a tűzvérűtől, gyémánt tűjét elveszi.

„Gyémánt tűmet, ajtónálló, miért veszed le ruhámról?”

„Lépj be, úrnő és ne kérdezz! Ereskigál így parancsolt
és parancsát tenni kell!”

Táru az ötödik ajtó; előlép az ajtónálló

és Istártól szép csipője varázsövét elveszi.

„Varázsövem, ajtónálló, miért veszed le csipőmről?”

„Lépj be, úrnő és ne kérdezz! Ereskigál így parancsolt
és parancsát tenni kell!”

Táru a hatodik ajtó; előlép az ajtónálló

s Istártól gömbölyű karja fém-csatjait elveszi.

„Fém-csatomat, ajtónálló, miért veszed le karomról?”

„Lépj be, úrnő és ne kérdezz! Ereskigál így parancsolt
és parancsát tenni kell!”

Táru a hetedik ajtó; előlép az ajtónálló

s Istártól az utolsót is: lenge leplet elveszi.

„Lenge leplem, ajtónálló, miért veszed le ölemlől?”

„Lépj be, úrnő és ne kérdezz! Ereskigál így parancsolt
és parancsát tenni kell!”

Dideregve, anyaszülte-meztelenül lépett Istár

Ereskigál színe elé, Kurnugéa országába.

Száját szóra fölnyitotta a tűzvérű s nekitámadt

nővérenek, ezt kiáltván: „Átkozott légy! Elraboltad

gyönyörű szép fejkendőmet, nyakláncomat, fülönfüggő

ékszeremet, gyöngyös tűmet s jaj, varázsövem kövét is!

Elraboltad fém-csatomat, buja karom ékességét

s letépted legutolsó lenge leplem is ölemlől!”

Ereskigál feldühödve Namtarhoz lép ily szavakkal:
 „Rajta, szolgám, zárd e szajhát palotámnak börtönébe!
 S büntetésül szabadítsd rá mind a hatvan betegséget!
 Küldd a szemek betegségét hitegető szeme ellen;
 küldd a karok betegségét bujtogató karja ellen;
 küldd a lábak betegségét félre-lépő lába ellen;
 küldd az elme betegségét vérben-fővő feje ellen;
 küldd a belsők betegségét tűz-poklú belsője ellen;
 küldd mindenek betegségét minden bűnös tagja ellen!”

Amióta Istár úrnő Kurnugéába leszállott,
 amióta Ereskigál palotája börtönében
 sóhajtozik dideregve, sóhajtozik bús fogolyként –
 azidőtől nem folytatja kormos bika tehénkéjét,
 azidőtől nem hágja meg számárcsódör kancácskáját,
 azidőtől nem öleli emberfia feleségét:
 aluszik a férfi külön, egyedül szundít az ágyon,
 aluszik az asszony külön, egyedül forog az ágyon.

Az istenek követének tekintete földre csügged,
 Papszukkálnak tekintete földre csügged szomorúan;
 könnyet hullat, gyászruhát ölt; sírva megtépi szakállát.
 Majd a hatalmas Bolyongó, Nannar színe elé járul,
 majd a teremtó Éának tengeri trónja elé rogy:
 „Amióta Istár úrnő Kurnugéába leszállott,
 amióta Ereskigál palotája börtönében
 sóhajtozik dideregve, sóhajtozik bús fogolyként –
 azidőtől nem folytatja kormos bika tehénkéjét,
 azidőtől nem hágja meg számárcsódör kancácskáját,
 azidőtől nem öleli emberfia feleségét:
 aluszik a férfi külön, egyedül szundít az ágyon,
 aluszik az asszony külön, egyedül forog az ágyon.”

Meglágyul Éa nagy szíve a földiek nyomorától
 s bölcs eszével egy lélegző játék-emberkét kigondol.
 Megteremti ezt az embert, hívja Aszúsu-námír-nak
 s szemébe bűvös erőt önt. „Menj, Aszúsu-námír szolgám,

Kurnugéa kapujához s bűvös erejű szemeddel
 addig nézz kilincsré, zárra, amíg megnyílik előtted!
 Hét ajtónak hét küszöbén ép bőrrel ha átálléptél,
 Ereskigál elé járulj! Akadjon meg szeme rajtad,
 szeressen meg, kíváncson meg s te jó szívvel töltsd a kedvét!
 S midőn szíve megnyugodott, midőn kedve Napja feljött,
 eskedsz meg az istenekre, élők és holtak hitére,
 hogy kérésed, bármi legyen, kész-örömet teljesíti.
 Azután – mintha véletlen! – vesd föl szemed a tömlőre,
 mely az élet vizét őrzi s ekként szólj Ereskigálhoz:
 »Ürnöm, adjál nekem innom ama tömlő hús vizéből!«

S ha már a tömlő kezében, igyekezz, amily hamar tudsz
 Istárhoz, a bús fogolyhoz – sebtén itasd meg belőle!”

Megy Aszúsu-námír szolga Kurnugéa kapujához
 s bűvös erejű szemével addig néz kilincsré, zárra,
 amíg megnyílik előtte. Hét ajtónak hét küszöbén
 ép bőrrel mind átállépett s Ereskigál elé járult.
 Meg is akadt szeme rajta, megszerette, megkívánta
 s ő jó szívvel tölté kedvét...
 S midőn szíve megnyugodott, midőn kedve Napja feljött,
 esketi az istenekre, élők és holtak hitére,
 hogy kérését, bármi legyen, kész-örömet teljesíti.
 Azután – mintha véletlen! – veti szemét a tömlőre,
 mely az élet vizét őrzi s ekként szól Ereskigálhoz:
 „Ürnöm, adjál nekem innom ama tömlő hús vizéből!”

Ölére üt Ereskigál, ujjába harap e szóra:
 „Olyat kívánsz, te halandó, amit nem szabad kívánnod!
 Ezért átkom száll fejedre, tagjaidra átkom kúszik...
 A fazekak maradéka legyen ételed ezentúl,
 a csatornák poshadt víze legyen italod ezentúl,
 fal tövében a szállásod, kőküszöbön a halásod,
 részeges kötekedőktől sose legyen nyugovásod!”

Éa, a jóságos isten, erre újabb cselt eszelt ki.
„Tammúzt, Istár szeretőjét, mossátok meg tiszta vízzel,
kenjétek meg jó olajjal s szép-mintájú, cifra-csattos
ruhába öltöztessétek! Adjatok kezébe flótát,
szépen szólót, drága-mívűt s keze alá táncosnőket,
kik szökellve perdüljenek-forduljanak flótaszóra!
S szálljon alá Tammúz isten, szálljon alá víg zenével,
szálljon alá táncosnőkkel a sötét Kurnugéába,
Ereskigál örömére, a fekete palotába!

Alászálla Tammúz isten, alászálla víg zenével,
alászálla táncosnőkkel a sötét Kurnugéába,
Ereskigál örömére, a fekete palotába!

Ereskigál látja Tammúzt, hallja flótája zenéjét,
nézi a víg táncosnőket – és szíve öröme gyúl.

Szól Namtarhoz, követéhez: „Menj, Namtar, Égalginába,
csiholj szikrát küszöbéből, keményen koppants kövére!
Riaszd föl az Anunnakik csapatát és bevezetve
a törvényház csarnokába, ültess aranytrónra őket!
Küldjed színük elé Istárt s szemük előtt hints fejére
csöppnyit az élet vizéből. S ha a tűzvérű megéledt,
vezesd föl az alvilágból...”

Megy Namtar Égalginába, szikrát csihol küszöbéből,
keményen koppant kövére. Riasztja az Anunnakik
csapatát és bevezetve a törvényház csarnokába,
trónjukra ülteti őket. Színük elé küldi Istárt
s szemük előtt hint fejére csöppnyit az élet vizéből.

Föltáru az első ajtó; előlép az ajtónálló
és a tűzvérű Istárnak lenge leplét visszaadja.

Táru a második ajtó; előlép az ajtónálló
s Istárnak gömbölyű karja fém-csatjait visszaadja.

Táru a harmadik ajtó; előlép az ajtónálló
és Istárnak szép csípője varázsövét visszaadja.

Táru a negyedik ajtó; előlép az ajtónálló
s Istárnak, a tűzvérűnek, gyémánt tűjét visszaadja.

Táru az ötödik ajtó; előlép az ajtónálló
és Istárnak nyakban hordott ékes láncát visszaadja.

Táru a hatodik ajtó; előlép az ajtónálló
s Istárnak fülönfüggőjét, a tűzkövé, visszaadja.

Táru a hetedik ajtó; előlép az ajtónálló
s Istárnak az utolsót is: gyöngy-süvegét visszaadja.

A nagy kapun áthaladtak. Istár följutott a fényre.

NERGÁL ÉS ERESKIGÁL

Égi palotájukban lakomát ülnek az istenek; Ereskigál, az alvilág királynője, ezúttal is hiányzik körükből. A lakomára hívó küldönc szavát sértésnek veszi az istennő. Namtart, miniszterét küldi maga helyett az égbe. Namtart az istenek, egy kivételével, az úrnőjének kijáró tisztelettel fogadják, de Ereskigál épp ez egy miatt haragszik meg az égiekre. Újra az égbe indul Namtar, hogy Ereskigál elé vezesse a vétkest – de nem találja, dolgavégezetlenül kell hazatérnie. Időközben Éa, a bölcs, kiderítette, hogy Nergál a bűnös. Megparancsolja, hogy menjen le az alvilágba. Segítségül tizennégy félelmetes szellemet (démont) ad mellé. A kezdetben még reszkető Nergál az alvilág kapujában már hengegő szóval kér bebocsátást. Ereskigál bosszúra vágyik, de mind ő, mind serege megretten a szellemek rohamától. Végül az alvilág királynője Nergált, korábbi ellenségét – férjéül választja, félelemből fakadt szerelemmel.

Lakomát ültek a nagy istenek.

Nővérükhöz, Ereskigálhoz,
hírmondót szalasztottak a pokolba:
„Édes nénénk, mi hozzád le-lenézünk,
te meg minket soha nem látogatsz meg!
Küldj hát valakit, hogy a rád eső részt
asztalodra vigye az asztalunkról!”

Ereskigál Namtart, vezérét,
küldötte el. Namtar fölérvén,
a magas menny termébe lépett.
Egy híjjával köszöntötték is
a lakomázók Namtart, pokolbéli
nénjük gyorslábú-nyelvű hírmondóját.

„Hozzátok hozzám azt az istent,
aki hírnököm előtt föl nem állott,
hadd ölöm el pusztá kezemmel!”

Másodszor is fölméne Namtar
s a magas menny termébe lépve
kiáltá úrnője parancsát.
Hallották szavát a mennyben-lakók,
hallották és reszketve féltek.
„Lásd amaz istent” – válaszolták –
„aki előtted föl nem állott,
lásd és vezesd úrnőd elébe!”

Számbavette Namtar valamennyit:
hátul a sorban egy isten hiányzott!
„Ő lesz az, ki föl nem állott előttem!” –
mondá s mint aki jól végezte dolgát,
máris haza indult nagysietve.

Nergál akkor Éa házába lépett,
sírva járult atyja színe elé:
„Jaj már nekem! Jaj már szegény fejemnek!
Ereskigál kitette rám a célt!
Elemészt vak dühében!”

Szóval mondá Éa Nergálnak:
„Hét s még egyszer hét lelket adok melléd,
kik szolgálnak s híven kísérnek:

Mutabriku, Sarabdu, Rábiszu,
Tirid, Idibtu, Bennu, Szídanu,
Mikit, Bél-upri, Ummu, Libu
követnek majd – indulj hát velük!”

Alászálla Nergál poklokra.
„Kapus, nyisd ki kapudat!” – így kiáltott –
„fordítsd meg a kulcsot, hadd léphessek
úrnőd, Ereskigál elé!
Hírmondó vagyok! Szólnom kell előtte!”

Sietett a kapus Namtarhoz:
„Valami isten-féle zörget
kapumon és kér bebocsátást;
jer, nézd meg hát – engedjem-e be?”

Kimegyen Namtar s megpillantván
Nergál urat, ily szókat hallat:
„Halld, úrnóm, Ereskigál, ímé:
az isten, aki föl nem állott
előttem és eltűnt a sorból,
eltűnt a sorból hónapokra,
míg személye után kutattam –
ez isten poklokra alászállt,
ajtód előtt várakozik...”
„Bocsássátok be!” – így az úrnő –
„bocsássátok be: hadd ölöm meg!”

Kiméne Namtar s monda néki:
„Lépj be, uram, a sötét házba,
nővéred hajlékába lépj be!”

Nergál felelt: „Örvendjen szíved
jöttömön, isteni követ, te!”

.....
Azután fölállítá titkon
a démonokat a kapukhoz:

Mutabriku, Sarabdu, Rábiszu,
Tirid, Idibtu, Bennu, Szídanu,
Mikit, Bél-upri, Ummu, Libu –
mind a hétszer-hét kaput elállották.

Retten az Ereskigál nyája.
Nergál bátran Namtarra sujt, majd
népének ostromot parancsol.
Siet Nergál Ereskigálhoz.
Hajánál fogva rántja le
a trónról, hogy fejét vegye...

„Édes bátyám, ne még! Ne ölj meg!
Valamit mondanék!...”
Elengedi Nergál az úrnőt –
az meg sírva-zokogva szólal:
„Férjem te és asszonyod én!
Szíved szívemen mindétiglen!
Trónod a trónom mellett álljon!
Uralkodj széles e világon!”

Hallván Nergál ezt a beszédet,
ölébe kapta az istennőt,
orcáit csókkal borította,
könnyeit is fölszártotta.
„Amit oly régóta kívánsz tőlem,
szívesen-örömezt teljesítem!”

AZ ISTENI VIHARMADÁR, ZÚ, ELRABOLJA ENLIL SORSTÁBLÁIT

*A kiseposz: töredék, arról az isten-harcról szól, amelyet a főbatalo-
mért folytatott egymással Zú és Enlil. Zú elrabolta a sorstáblákat
Enlil trónja mellől, és a messzi hegyekbe menekült velük. Az eposz
nem beszél róla, az az összefüggésekből kiderül, hogy féltelmes szörny
lehetett ez az isteni madár, talán egyike a hét gonosz szellemnek: senki
se mert vállalkozni rá, hogy megmérkőzzék vele. Adad, a viharisten,
Istár, a hatalmas – mind visszarettent a harctól. A töredékes szövegből
nem derül ki, de több, pecsétbengeren fennmaradt kép arról tanúskodik,
hogy Marduknak – akit ez a változat Lugalbandának nevez – siker-
ült elfognia a vakmerő tolvajt: elfognia és Éa btrói széke elé vezet-
nie...*

Teremtő Enlil tetteit látván,
isten-ruháját és diadémmját
s hogy mint kormányoz isten-erővel –
s megpillantván Dúranki isten
sorstábláit, Zú vágyat érez
uralkodásra és hatalomra.

„Én magam fogom elragadni
a nagy istenek sorstábláit;
rendet teszek az égiek közt

megingathatlan trónon ülven;
a törvényeknek ura lések
s parancsolok az Igigik
hozsánnát zengő seregének!”

Olthatatlanul égette szívét
a gonosz szándék, a rossz kívánság...
Szállott a szentély kapuja mellé,
kapu-oszlopnál, felborzolt tollal
gubbasztott a Nap támadatáig.

Mosdik Enlil hűs forrás vizében
naptámadatkor, trónról leszállván;
hever a földön fém-diadémmja,
földön hevernek a sorstáblák is...

Lecsapott lesből, lecsapott orvul
s felhői közé ragadta őket.

Csönd támad erre, rettenetes csönd,
rémület ömlik szét az ereken.
Riadtan sír az istenek nyája;
mindenek bölcse, mindenek őre,
fenséges Enlil, ott sír a nyájjal.

Elsőül Anu jut szóhoz, ekként
kiáltván föl a gyülekezetben:
„Akad-e köztünk egyetlen is bár,
aki a táblák elragadóját
megölni nem fél? És visszahozza
a rovott követ, a sors-teremtőt?
Nagy dicsőségben lesz része annak!”

Adad nevét kiáltják többen,
Adadét, Anu bőszi fiát.
Anu, a nemző, feléje fordul
s imígy kérleli tulajdon vérért:

„Adad, mennydörgő, sohase fékezd
haragodat, ha viharod támad!
Nosza, fordulj a Zú madár ellen
és a táblákat vedd vissza tőle!
Mind a négy sarkán a világnak
neved az idők végéig él majd,
páratlan leszesz fivéridei közt:
áldozóhelyek és szent hajlékok
s büszke városok nőnek a porból
s emelkednek föl tiszteletedre!”

Így válaszol atyja szavára,
nemzője beszédére ekként
felel mennydörgő Adad isten:
„Mint hághatnék a hághatatlan
hegyekre én, Zút hogy lebírjam;
mint vághatnék a vághatatlan
sűrűbe én, Zút hogy megöljem?
Hiszen Zú csellel elragadta
a táblákat s vitte hegyére;
hiszen Zú a táblák ura,
őrzi őket a sűrűségben;
ő bitorol minden hatalmat,
ő parancsol minden parancsot;
szájának szava úgy megáll, miként
Dúranki isten rendelése!
Jaj annak, ki ellene támad,
jaj a bolondnak, vakmerőnek;
hiszen Zú a táblák ura:
jaj annak, ki ellene támad!”

Anu parancsa: Adad ne menjen!

Istár nevét kiáltják többen,
Istárét, Anu leányát.
Anu, a nemző, feléje fordul
s imígy kérleli tulajdon vérére:

„Istár, dühöngő, sohase fékezd
haragodat, ha viharod támad!
Nosza, fordulj a Zú madár ellen
és a táblákat vedd vissza tőle!
Mind a négy sarkán a világnak
neved az idők végéig él majd,
páratlan leszesz fivéridei közt:
áldozóhelyek és szent hajlékok
s büszke városok nőnek a porból
s emelkednek föl tiszteletedre!”

Így válaszol atyja szavára,
nemzője beszédére ekként
felel dühöngő Istár isten:
„Mint hághatnék a hághatatlan
hegyekre én, Zút hogy lebírjam;
mint vághatnék a vághatatlan
sűrűbe én, Zút hogy megöljem?
Hiszen Zú csellel elragadta
a táblákat s vitte hegyére;
hiszen Zú a táblák ura,
őrzi őket a sűrűségben;
ő bitorol minden hatalmat,
ő parancsol minden parancsot;
szájának szava úgy megáll, miként
Dúranki isten rendelése!
Jaj annak, ki ellene támad,
jaj a bolondnak, vakmerőnek;
hiszen Zú a táblák ura:
jaj annak, ki ellene támad!”

Anu parancsa: Istár maradjon!

.....
Lugalbanda jár a hegyekben,
távoli földön lép-lép előre,
Szábu hegyénél állapodik meg.

Távol az anyja: nem ad tanácsot;
távol az atya: nem beszél véle;
távol a kedves, aki szeretné;
távol a barát, aki segíthet.

Szíve magában így forrong-füstöl:
„Érdeme szerint fizetek Zúnak,
reászolgált a bosszúra – lássa!
Feleségével szerelmet öntök,
majd az asszonyt, Zú legény-fiával,
rakott asztalhoz, dús lakomához
ültetem én le!”

.....

Nagy hegyek közé, szikla-zugokba
bujdosik el Zú, rejtezik, búvik....

ADAPA

Adapa a tengerparti Eriduban, Éa úr szent városában uralkodott. Bölcsessége és okos kormányzása, ereje és szorgalma mindent megszerzett neki a földön, s kedvessé tette őt az istenek előtt. Egyszer halászni indult, frissen fogott hal feláldozásával akarván meghálálni Éa jószágát. A déli szél, Anu teremttette, gonoszkodásból elsüllyesztette bárkáját. Adapa haragra gerjedt, s átkot mondvá, szárnyát szegte a déli szélnek. Anu észrevette ezt, és szörnyen megdübödött miatta. Éa ezúttal is az ember védelmére kél Anu ellenében, s azt ajánlja Adapának, hogy bízzelegjen a kaput őrző istenpárnak, mert ezzel Anut rokonszenvre bírhatja. Anuról pedig elárulja, hogy étellel és itallal akarja elveszíteni: Adapa semmit ne egyék abból, amit Anu felkínál, csak a földi díszt jelentő ruhát öltse magára. – Adapa eljut Anu elé és elbádjá vétségét. Tammúz és Giszidda az őrizők Anu kapujánál; termékenység-istenek, akik a terméketlen évszakban „eltűnnek az országból” – jólesik nekik a bízogó szó, amellyel Adapa gyászolja távollétüket. Közbenjárásuk Anut is megengeszteli. Az egek főistene korábbi halálos ítéletét kitiűntetésre akarja változtatni: azon tűnődik, hogy ha Éa ennyire megtisztelti kegyességével Adapát, e balandó bizonyára meg is érdemli azt. Halál helyett az élet ételével és italával kínálja meg. De Adapa, aki urának intését követi, és mit sem tud Anu szándékának fordulásáról, nyilvánvaló vágya ellenére csak a ruhát meri elfogadni. Ily módon tragikusan eljátszotta a halhatatlanságot. Kárpótulásul Anu minden emberi dicsőséget megadott Adapának és városának, Eridunak. Az égbe is eljutó Adapa nevét szárnyára veszi a jövőendő nemzedékek szava.

Okos vala. Bölcsesség kútfeje.
Szava, parancsa kőszálként megállott.
Értelmét Éa érlelé meg
ország hasznára és szolgálatára.
Elöröklött minden hatalmat,
épp csak örökkévalóságot nem öröklött.
Szent férfiú, Eridu bölcse, Éa
vezére lenn az emberek között.
Parancsát senki meg nem szegheti,
trónálló Anunnakik seregében.
Szűz-tiszta kezű, szeplőtelen föl kent,
szent parancsok megtartója-tudója.
Hajnalban kél, pékekkel kenyeret süt,
Eriduban áldozati cipókat;
ételt-italt készít az isteneknek,
asztalt terít szeplőtelen kezével,
áldozati asztalt az égieknek...

Vitorla száll, sűrög halász-vadásznép
s míg a bölcs Éa hosszan elnyújtózik
fekvőszékén, Adapa szeme rajtuk.
Elreteszeli a városkaput
s a szent öbölben, az újhold-öbölben,
cifra-orrú, gyors vitorlásra száll.
Szél kap a vitorlába, tovasiklik
a hajó, kormányrúdja Adapánál.
A tengeren, a messze tengeren,
a halászok hálóiakat kibontják.
Déli szél kerekedik, mind erősebb;
recseg-ropog a hajó, körbeperdül
és a halak birodalmába süllyed...

Adapa így kiált a szélre:
„Rajta, szél-kölykök, valahányan,
gyűljetek ide, el hadd törjem
szárnyatokat!” S amint kimondta,
már is eltört a szelek szárnya.

Hét teljes napig nem röpült szél
a partra ki... Anu megijed
s szól vezéréhez, Illabrathoz:
„Mondd, miért nem röpül a partra
hetednapja a déli szél?”
Szóval felel vezír Illabrat:
„Nem röpül ki – eltörte Adapa
a szél szárnyát!” ... Anu hallván ezt,
haragjában nagyot kiáltott
s elrendelé, hogy vigyék elibé
a szárny-töröt...

Megtudván Éa, hogy mi történt,
rongyos köntösbe, gyászruhába
öltözteti kegyeltjét s így szól hozzá:
„Menj, Adapa, Anu királyhoz!
Menj, s kapuja átellenében
megpillantod Tammúzt és Giziddát
s azok úgyszintén észrevesznek.
Kérdezik majd: »Ember, ki légyen
küldöd? Avagy kinek szavára
vándorolsz talpig gyászban erre?»
Válaszold ezt: »Mi országunkból
két isten eltűnt, ómiattuk
gyászolok én!« Egymásra néznek
s tudakolják: »Ki a két isten?»
»Tammúz s Gizidda ők!« – feleld te.
E szólás miatt megkedvelnek,
szívük sorsod iránt meglágyul
s Anuhoz jó szót szólnak érted.
Anu kegyes arccal fogad majd,
ám résen légy, el ne emésszen:
halál ételével ha kínál,
halál italával ha kínál –
ne egyél s ne igyál belőle!
Köntöst nyujt, díszeset –
fogadd el!

Olajjal kínál –
öntsd bőrrödre bátran!
Így cselekedj! Ha tanácsom szerint jársz,
életben maradsz és szerencse kísér!”

Érkezők Anu követé
Éához és ekként kiálta:
„Adapa eltörte a déli szél
szárnyát! Küldd hát Anu elébe!”

A menny útján elindult Adapa,
ment, vándorolt s végre a kaput érte.
A kapu átaellenében
megpillantá Tammúzt s Giziddát
s azok úgyszintén észrevették.
Kérdezték: „Ó, ember, ki légyen
küldőd? Avagy kinek szavára
vándorolsz talpig gyászban erre?”
Így válaszolt: „Mi országunkból
két isten eltűnt, őmiattuk
gyászolok én!” Egymásra néztek
s tudakolták: „Ki a két isten?”
„Tammúz és Gizidda!” – felelt ő.
E szólas miatt megkedvelték,
szívük sorsa iránt meglágyult.

Lépett Adapa a király elébe;
megpillantván őt Anu, így kiáltott:
„Jer közelébb, Adapa! S magyarázd meg,
miért törted el a déli szél szárnyát?”
Szóval felelé Adapa urának:
„A tengeren, a messze tengeren
a halászok hálóiakat kivonták.
Halakat fogtunk Eridu urának.
Tükörsíma volt a tenger vize.
Déli szél kerekedik, mind erősebb,
recseg-ropog a hajó, körbeperdül
és a halak birodalmába süllyed...”

Szívem haragjában így kiálték:
»Rajta, szél-kölykök, valahányan,
gyűljetek ide, el hadd törjem
szárnyatokat!« S amint kimondám,
már is eltört a szelek szárnya.”

Ekkor Tammúz és Gizidda felállott –
Adapa mellé léptek s Anuhoz
jó szót szólottak érte... Anu szíve
megnyugodott, arca kegyes lett
s mondá: „Miért is, hogy e méltatlannak
Éa ég s föld belsejét megmutatta?
Erősnek teremtette, bölcsnek,
hatalmasnak, híres-nevesnek...
Olyan embernek isten sem adhat,
akinek már mindene megvan!
Egyet mégis...”

Az Élet ételét
hozzátok elő, hadd egyen belőle!”
Előhozták az Élet ételét,
ám Adapa nem evett belőle.
Előhozták az Élet italát,
ám Adapa nem ivott belőle.
De a díszes köntöst elfogadta,
de a jó olajat elfogadta.
Meglátta ezt Anu s kiáltott:
„Miért nem ettél-ittál, kedves szolgám?
Csak nem támadott hirtelen bajod?”
„Éa eltiltott az evéstől,
Éa eltiltott az ivástól,
azért nem ettem-ittam én!”
Anu parancsot adott: „Fogjátok meg,
és vigyétek vissza földjére őt!”
Rendelte, hogy drága olajjal
kenjék be testét; drága köntöst
hozott elő s ráadatta.

Anu akkor fennen kiáltott:
„Istenek, ti, ahányan vagytok!
Ég s föld istenei! Parancsot
ki adhat közületek olyat,
mely az Anuét megelőzné?”

Ég aljától ég tetejéig
tekintett föl Adapa – vakító fény
hullott reá, rettenetes fény:
Anu félelmetességét megpillantá!

Ám Anu megbocsátott Adapának:
megbocsátá, mit őellene vétett,
megbocsátá Éa kedvezését is.
Eridunak, Éa szent városának,
kegyes szóval szabadságot parancsolt.
Elrendelé, hogy papi állama
mindörökké dicsőséges legyen!
Hadd hallják meg jövőendő nemzedékek,
hogy Adapa, az embernek fia,
ki a déli szél szárnyát eltöré,
az égbe szállott s annál is tovább!

Így volt bizony! Elhiggyétek, hogy így volt!...

ETANA MENNYEI ÚTJA

Etana király volt Kís városában, ahol a vízözön után először alapítottak államot az emberek. Neve a királyok jegyzékében is szerepel. „Etana, a népek pásztora, aki az égbe is feljutott, aki minden országban szilárdá tette hatalmát, 1560 évig uralkodott; fia Balih pedig 410 éven át ült apja trónján.” Az eposz Etana legendás történetét örökíti meg. A bevezetés a királyság égi eredetét mondja el, majd a kigyó és keselyű barátságáról szól, amelynek sok viszontagság után az lett a vége, hogy a sas szárnyaszegetten egy gödörbe került. És most kezdődik Etana története. Etana boldog király lehetne, s mégsem az: felesége nem szül neki utódot, s így attól fél, hogy neve és dicsősége elvész halála után. Samashoz fohászkodik: Samas – a Nap – mindent lát: hátha segítene? Samas segít is: a sas sorsát azért intézte ilyen furfangosan, hogy Etana az ő szárnyain, de saját érdeméből kerüljön majd az égbe. Kís királya meggyógyítja a sast, és elindulnak; – fölfelé szálltukban Etana rájön a t á v l a t törvényére. Az égi kapukon, alázattal vagy ravaszsággal, de átjutnak szerencsésen. A varázsfüvet, mely termékennyé tenné Etana feleségét, Istár istennő, a szerelem s a szülő asszonyok védnökének trónja alól kell ellopni, éber oroszlánok karmai mellől. A sas röpködésével magára vonta az őriző oroszlánok figyelmét, s Etana közben bizonyára hozzájutott a vágyva vágyott fűhöz. A töredékes szöveg már csak zuhanásukat írja le, majd teljesen megszakad, de a királyok jegyzékéből kiderül: szerencsésen visszajutottak, Etanának fiát szült felesége, és Kís királyának nevét örökre megtartotta az emlékezet.

Gyűlésbe gyűltek az Anunnakik.
A nagy Anunnakik, a sors-teremtők,
meghányi-vetni ország dolgait,
gyűlésbe gyűltek.
Ők teremtették a négy világ-szférát,
ők szerettek törvényt, jogot, szokást.
Mert az Igigik gyűltek az embert
s ha rajtuk áll, bizony, csak kis időig
élhetett volna ez a földi nép.

Akkoriban a jámbor emberek
nem emeltek maguk fölé királyt.
Se korona, se gyöngy-díszes süveg,
se drágakővel kirakott jogar
nem pompázott, se szentély nem magaslott.
Az égtájak is még egybemosódtak.
Hét isteni bölcs a menny kapuit,
a felsőbb világok bejáratát
őrizte a földiek ellenében.

Idők telvén, tűntek az Igigik.
Az Igigik a városból kimentek.

A korona, a gyöngy-díszes süveg,
a drágakővel kirakott jogar,
a pásztorbot akkor mennyben hevert még,
mennyben hevert, Anu zsámolya mellett.
Istár vala a város pásztora,
királyait is ő szemelte ki.
Enlil meg az ég rendjére ügyelt,
pillantásával téreit kutatta.

Majd a királyság leszállott az égből.

Az istenek tervezték el a várost,
ők rakták le kőalapjait is.
Az istenek tervezték el a szentélyt,
ők rakták le kőalapjait is.

Légyen a város az ember karámja,
légyen a város puha fészek!
Légyen a király népe őrizője,
légyen a király derék gazda!
Etana légyen az építőmester,
a kormánypalcát ő tartsa kezében!

.....
Szól a kígyó a keselyűhöz:
„Kenyeres pajtasok lehetnénk!
Kötsz-e velem cimboraságot?”
A keselyű: „Már hogyan kötnék!
Áll a szavam, szent a barátság –
ki megtöri, az is gazember!
Bűne az égre kiált
s az isteneket földühíti!”
„Rajta hát!” – így kiált a kígyó –
„de mielőtt még útrakelnénk,
esküdjünk meg a föld nevére
és a hős, a fénylő Samasra,
hogy soha rá nem szedjük egymást –
különben Samas átka sújtson:
gyors fegyverként, ürge hurokként
érjen utól az isten átka!”
A föld lett esküjük tanúja...

Fölkerekedtek, útrakeltek
s a hegy hátán végigvonulva
egy sziklaszálon meglapultak.
Szép rendben múlt az első nap.
Előbb a keselyű vadászott:
vadbikát, vadszamarat ejtett.
Közös a konc – zabál a kígyó;
jut a dögből a kígyófiaknak.
Azután a kígyó vadászott:
hegyi kecskét, gazellát ejtett.
Közös a konc – zabál a keselyű;
jut a dögből a keselyűfiaknak.

Harmadszorra a keselyű vadászott:
vadkecskéket, kosokat ejtett.
Közös a konc – zabál a kígyó;
jut a dögből a kígyófiaknak.
Negyedszerre a kígyó vadászott:
vadtyúkot, rókakölyköt ejtett.
Közös a konc – zabál a keselyű;
jut a dögből a keselyűfiaknak.
A döghústól a fiak nagyra nőttek,
karcsún, erősen röppentek föl.

Látván a sas fiai röpülését,
gonosz sóhajtást hallgat el szívében,
gonosz sóhajtás gonosz gondot forral:
a kígyó kicsinyeit ha megenné!

Idő múltán fiaihoz imígy szól:
„Fáj a fogam a kígyó-gyerekekre...
A kígyó gyanútalan szívű –
én pedig lebegek az égen,
kémlelem fészket közelítve,
majd lecsapok, mint barna villám,
s elragadom a fiókákat.”

Kisfia, igen okos keselyűcske,
szóval mondja, fölfeleli a sasnak:
„Ne fald föl, édes jó atyácskám,
ne fald föl a kígyóporontyot,
ne zabáld meg, bármint kívánnád:
Samas átka, hidd el, utóler,
Samas hurka, hidd el, befog majd,
hurka, hálója, gyors csapdája –
mert Samas, lobbanván haragra,
a mézjáros karjával sujt le
s a bűnös elvész nyomorultul!”

Nem hallotta fia beszédét,
hallotta, de nem hallgatott rá:
lebegett az égen, kerengett,
majd lecsapott, mint barna villám
s elragadta a fiókákat.

Dél szívében megérkezett a kígyó,
zsákmány-húst hozott fiókáinak.
Eljutván fészke pereméig,
a húst jóelőre ledobta,
majd maga is utánakúszott.
Körös-körül járt a setét helyen,
körömmel kapart, szemmel vizslatott,
hasztalan – kicsinyeit nem lelé.
Mígnem, keverve a fészek porával,
bőrük cafatjait találta meg.
A kígyó lerogyott és sírni kezdett,
sírván sírt, gyászolta gyerekeit.

Ijedtségéből felocsúdván,
kiáltott a kígyó Samashoz:
„Halljad, Uram, velem mi történt!
Én meg a sas esküvel esküvénk
barátságot. Reggeltől délelőttig
állottuk is keményen a kötést –
ám dél felé fordulván az idő,
a keselyűt mohó vágy fogta el,
hogy kicsinyeim húsából egyék...
Fölszállott, lebegett az égen,
kémlelte fészke közelítve,
majd lecsapott, mint barna villám
s elragadta a fiókákat.
Istenem, Samas, kérve-kérlek,
amivel vétkezett, a rosszat,
bosszuld meg rajt ezerszeresen!
Hálód a föld, csapdád az ég,
a közel és a messzeség –
orcád elől a gonosz hova bújhat?

Lám, a gonosz-csont Zú madár is,
ki megrablá isten-barátját,
a sorstáblákat elragadván –
méltán bűnhődött nagy bűnéért!”

Szóra nyitva fölséges száját,
eképpen szólott Samas a kígyóhoz:
„Kígyóm, kerekedj föl, kelj a hegyen át,
vadszamar tetemét túlhan megtalálod,
lyukaszd át oldalát, horpaszába fúrj,
belsejében üss tanyát!
Leszállanak az égi madarak,
hogy faljanak a vadszamar dögéből,
leszáll a keselyű is...
Se lát, se hall falánk dühében.
Nekiesik a húsnak, ide-oda rángatja, tépi
s az inas-horgas külsők után egyre jobban
a csupa-hús, csupa-íz belső részekre vágtyakozik.
Csőrével ásva gödröt, mind mélyebbre
merül a rejtett részek vér-setétjén –
midőn melléd ér, ragadd meg a szárnyát,
szárnyát ragadd meg, törjed is le többől,
törjed le többől, zászlait szakítsd el,
szakítsd el, hogy hulljon az evezőtoll,
törjön, szakadjon, hulljon szárnya-karma...
Mezítelenül dob be akkor
egy mély verembe, hadd pusztuljon
éhen-szomjan a gonosz ottan!”

Útnak ered a kígyó, hegyen átkel,
vadszamar tetemét túlhan megtalálja,
horpaszát fúrja, oldalát lyukasztja,
belsejében üt tanyát.
Leszállanak az égi madarak,
hogy faljanak a vadszamar dögéből.

Ha tudta volna az a keselyű,
hogy balsorsát eszi a hússal,
bizony le nem száll...
Ám ő száját szóra nyitotta
s imígyen szólott fiókáihoz:
„Fáj a fogam a vadszamar húsára!
Rajta, fiaim, a dögre lecsapjunk!”

Kisfia, igen okos keselyűcske,
szóval mondja, fölfeleli a sasnak:
„Ne csapjunk, édes jó atyácskám,
ne csapjunk a szamar dögére!
Bizony, üreges belsejéből
a kígyó les ki!”

Nem hallotta fia beszédét,
hallotta, de nem hallgatott rá;
lebegett az égen, kerengett,
majd lecsapott, mint barna villám;
szállott a dögre...
Se lát, se hall falánk dühében.
Nekiesik a húsnak, ide-oda rángatja, tépi,
vájja elejét, bontogatja végét,
csőrével ásva gödröt, mind mélyebbre
merül a rejtett részek vér-setétjén –
kígyó mellé ér, az ragadja szárnyát,
szárnyát ragadja... Könyörög a kondor:
„Kegyelem! Többet vőlegény sem adhat
jegyajándéku, mint én, ha elengedsz!”
Szóval mondja, fölfeleli a kígyó:
„Mit mondhatnék Samasnak, istenemnek,
ha futni hagynám az ellene vétőt?
Te bűnöd is az én fejemre szállna,
hálója reám hullnék, rossz bírara!”

Szárnyát ragadja, le is töri többől,
letöri többől, zászlait szakítja,

szakítja, hogy hulljon az evezőtoll,
törjön, szakadjon, hulljon szárnya-karma...

Mezítelenül dobta akkor
egy mély verembe, hadd pusztuljon
éhen-szomjan a gonosz ottan!

Könyörgött a kesely naponként
Samashoz, szavát így szabva:
„Uram, hát meg kell halnom itten?
E mély veremben elemésztesz?
Könyörgök, tarts életben engem,
neved örök magasztalóját!”
Mondá Samas a keselyűnek:
„Gonosz vagy szíved gyökeréig!
Vétkeztél az istenek ellen,
halálos bűnnel megbántottál –
halj hát, ne halljak többé rólad!”
Majd így szólott: „Én magam ámbár
en-jobbommal meg nem segítlek;
mégis, ímé – egy embert küldök,
hogy kézenfogva megragadjon.
Az ember, kit küldendő lések,
kivon majd a veremből!”

Etana pedig szóra nyitja száját,
naponként így könyörögvén:
„Samas, juhaim legjavát fölélted,
földdel itattad báránykáim véréit;
félttem istenemet teljes szívemből,
tiszteltem a halottak szellemét;
füstáldozataimat elfogadták
az igazlátók és lemészárolván
birkáimat, e g y istent ki nem hagytak!
A te szent szádból hallassék, Uram!
Add nekem a biztos nemzés fűvét,
vedd le rólam terhemet, fiat adjál!”

Szóra nyitva fölséges száját,
ígyen szólott Samas Etanához:
„Kelj útra, vonulj át a hegyeken!
Ha mély vermet látsz, hajolj fölibé:
verem zugában keselyű halódik.
A keselyű majd megmutatja néked
a szaporodás éltető fűvét!”

Útnak ered Etana, hegyen átkel,
mély veremnek gödrét túlnan megtalálja.
Megtalálja gödrét, hajol fölibé:
gödör zugában keselyű halódik.

Szól a keselyű, kérdezi az embert:
„Hol jársz te itt, ahol madár se jár?”

Szóval mondja, feleli Etana:
„Téged kereslek, ó, saskeselyű!
Add nekem a biztos nemzés fűvét,
vedd le rólam terhemet, fiat adjál!”

Etana ekkor bölcs Samas szavára
kezébe fogott egy madárfiókát
s lépett a keselyűhöz.
Elvette a madárfiókot,
szőröstül-bőröstül lenyelte
s így szólott a sas Etanához:
„Etana! Te vagy az élők királya!
Adományod is királyi ajándék!
Szerezz ennem, könyörgök, ha lehet még,
hogy minél előbb új erőre kapjak –
azután pedig húzz ki a gödörből!
Meghálalom: örököszt szerzek
nevednek és dicséretekkel
magasztallak, amíg csak élek!”

Szóra nyitva száját, eképpen
válaszolt Etana a sasnak:

„Ha kiragadlak a halálból,
élő sírodból föl-kihúzlak:
bizony, akkor te is segíts meg,
gyámolom légy nagy-nagy bajomban!”

„Megszerzem a biztos nemzés fűvét!”

Hallván e szót Etana, sebbel-lobbal
homokot söpör, bozótot tép:
a sas mély gödrét hogy feltöltené.
Félig-meddig sikerül is neki.
Hálót dob a sas karmai elé:
kesely a háló csücskét megragadja,
de bármint csapkod, bármint vergőlődik,
felkapaszkodni még sincs ereje!

Etana másodszor is megkísérli:
hálójával hogy a sast föl-kihúzná.
Kesely a háló csücskét megragadja,
de bármint csapkod, bármint vergőlődik,
felkapaszkodni még sincs ereje!

Etana végül két kezét nyújtotta,
úgy húzta ki a kondort a gödörből.

Nyolc hónapig kínozta a gödörben.
Mikor utolsó napja is letellett,
hatalmasan jóllakott s oly erőre
kapott, mint az ordító hímoroszlán.

Fölemeli szóra száját s eképpen
szól mostan a keselyű Etanához:
„Barátom vagy s barátod vagyok én!
Bármit kívánj – örömet teljesítem!

.....
Fölragadlak Anu egébe.
Megszerzem a biztos nemzés fűvét.

Anu, Enlil és Éa kapujának
küszöbére leborulunk majd;
Szin, Samas, Adad s Istár ajtajának
zárát megnyitom varázsigéimmal;
körülnézek s a porban odakúszom,
hol Istár trónol, a gyöngy-diadémú!

A trónszék felhágója mellett
hímoroszlánok heverésznek.
Előttük én szárnyat rebbentek,
tollat borzolok, mintha félnék,
s hogy figyelmüket megkötőzzem,
föl-lefutok szárnycsattogással!
.....”

Szóval szól a keselyű Etanához:
„Induljunk, föl, Anu egébe!
Melleme feszítsd melledet,
fogózz két szárnyam zászlajába,
oldalához nyomd oldaladat!”

Mellére feszítette mellét,
szárnya zászlajába fogózott,
oldalához nyomta oldalát.
Megsúlyosbodott terhe a keselynek.

Röpült a sas kétszer két óra hosszat,
ily szóval szólott akkor Etanához:
„Nézz le, barátom: milyen lett a föld?
Tekintsd a tengert Ékur partjain!”
„A föld, barátom, hegységhez hasonlít.
A tenger meg távoli vízeséshez.”

Röpült a sas kétszer két óra hosszat,
ily szóval szólott újfönn Etanához:
„Nézz le, barátom: milyen lett a föld?
Tekintsd a tengert Ékur partjain!”

„A föld, barátom, erdőhöz hasonlít.
A tenger meg: hegyi tavacska.”

Röpült a sas kétszer két óra hosszat,
ily szóval szólott végül Etanához:
„Nézz le, barátom: milyen lett a föld?
Tekintsd a tengert Ékur partjain!”

„A föld, barátom, ugarhoz hasonlít.
A tenger meg: kicsiny kerti medence.”

Följutottak Anu egébe,
Anu, Enlil és Éa kapujához.
Alázatos szívvel leborultak.

Igyen szól a keselyű Etanához:
„Induljunk, föl, Istár egébe!
Mellemre feszítsd melledet,
fogózz két szárnyam zászlajába,
oldalához nyomd oldaladat!”

Mellére feszítette mellét,
szárnya zászlajába fogózott,
oldalához nyomta oldalát.

Megsúlyosbodott terhe a keselyűnek.

Röpült a sas kétszer két óra hosszat,
ily szóval szólott akkor Etanához:
„Nézz le, barátom: milyen lett a föld?
Tekintsd a tengert Ékur partjain!”
„A föld, barátom, kunyhóhoz hasonlít.
A tenger meg: víztartó kerek dézsa.”

Röpült a sas kétszer két óra hosszat,
ily szóval szólott újfönn Etanához:
„Nézz le, barátom: milyen lett a föld?
Tekintsd a tengert Ékur partjain!”

„A föld, barátom, gyöpanyághoz hasonlít.
A tenger meg kenyérkosárhoz.”

Röpült a sas kétszer két óra hosszat,
ily szóval szólott végül Etanához:
„Nézz le, barátom: milyen lett a föld?
Tekintsd a tengert Ékur partjain!”

„Néznék, barátom – nem látom a földet.
Tekintenék – eltűnt a tenger is!

Állj meg, állj meg, te barna keselyű,
hadd térhessek vissza a földre!”

.....
Zuhant akkor kétszer két óra hosszat
Etana és velezuhant a keselyű is.

Zuhant újfönn kétszer két óra hosszat
Etana és velezuhant a keselyű is.

Zuhant végül kétszer két óra hosszat
Etana és velezuhant a keselyű is.

Harmadszorra Anu egébe
vágódtak
..... összezúzta
.....